

מקבוצת הבינלאומי

<u>3</u>	דוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2017
<u>4</u>	דבר יו"ר הדירקטוריון
<u>5</u>	סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
<u>11</u>	הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
<u>30</u>	סקירת הסיכונים
<u>71</u>	מדיניות ואומדנים חשובנאיים קריטיים, בקרות ונהלים
<u>78</u>	הצהרת המנכ"ל
<u>79</u>	הצהרת החשבונאי הראשי
<u>80</u>	דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי
<u>81</u>	דוחות כספיים שנתיים מבוקרים
<u>227</u>	ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי:
<u>227</u>	ממשל תאגידי
<u>246</u>	פרטים נוספים
<u>263</u>	נספחים
<u>271</u>	מילון מונחים
<u>278</u>	אינדקס

דוח הדירקטוריון לאסיפה הכללית של בעלי המניות

רשימת לוחות הכלולים בדוחות

7	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים	1
14	התפלגות היקף הפעילות של נכסים נושאי ריבית, הכנסות ריבית, נטו ופער הריבית לפי מגזרי הצמדה	2
15	הרכב הרווח המימוני, נטו	3
15	ניתוח סך הרווח המימוני, נטו	4
16	פרטים לגבי ההוצאות בגין הפסדי אשראי	5
16	פירוט העמלות וההכנסות אחרות	6
17	פירוט ההוצאות התפעוליות והאחרות	7
17	פירוט ההוצאות האחרות	8
18	התפתחות בסעיפי המאזן העיקריים	9
18	התפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים	10
19	נתונים על היקפי האשראי לציבור לפי מגזרי הצמדה השונים	11
19	אשראי לציבור, ברוטו לפני הפרשה להפסדי אשראי לפי מגזרי פעילות	12
19	התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק	13
20	הרכב תיק ניירות הערך	14
21	פירוט המקורות לציטוטי המחירים המשמשים לקביעת השווי ההוגן של ניירות הערך	15
21	התפלגות תיק פיקדונות הציבור לפי מגזרי הצמדה השונים	16
21	פיקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות	17
24	הרכב ההון לצורך חישוב יחס ההון	18
25	סך ההכנסות לפי מיגזרי פעילות	19
25	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק לפי מיגזרי פעילות	20
26	יתרות מאזניות ממוצעות לפי מגזרי פעילות	21
27	נתונים עיקריים אודות אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית	22
28	נתונים עיקריים אודות הפעילות העסקית	23
33	איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי	24
35	סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק	25
38	מאפייני סיכון האשראי ללקוחות פרטיים	26
40	היקף האשראי הבעייתי למשקי בית	27
41	חשיפה למדינות זרות	28
45	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית	29
46	ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים בריבית	30
48	החשיפה של הבנק לשינויים בשיעורי הריבית	31
56	חשיפות ההון הפעיל לשערי חליפין ואינפלציה	32
57	רגישות הון הבנק לשינויים בשערי חליפין ואינפלציה	33

דבר יו"ר הדירקטוריון

אני מתכבד להציג בפניכם את הדוחות הכספיים של בנק אוצר החייל לשנת 2017.

הרווח הנקי של הבנק בשנת 2017 הסתכם ב- 70.9 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 83.8 מיליון ש"ח בשנת 2016. בניכוי השפעת הכנסות בגין שנים קודמות שנרשמה אשתקד רשם הבנק שיפור ברווח הנקי הנובע בעיקרו מגידול בהיקף הפעילות ומהשפעת צעדי התייעלות על היקף ההוצאות.

בשנת 2017 המשיכה המערכת הבנקאית להתמודד עם סביבה כלכלית מאתגרת המאופיינת בסביבת ריבית נמוכה, התגברות התחרות תוך כניסת שחקנים חדשים, והתגברות הרגולציה בתחום.

הבנק הינו חלק מקבוצת הבנק הבינלאומי.

עיקר הפעילות בבנק הינה בקרב משקי הבית. הבנק מתמחה שנים רבות במתן שירותים לאוכלוסיית מערכת הביטחון שמהווה חלק משמעותי מלקוחות הבנק. המשך ההתמקדות באוכלוסייה זו מאפשר לבנק ניהול מבוקר של הסיכון.

הבנק שומר על איתנות פיננסית המתבטאת בין היתר ביחסי נזילות, והלימות הון גבוהים ובפיזור רחב של אשראי ופיקדונות.

יישום מהלכי התייעלות נמשך בשנת 2017 בהתאם לתכנית שאושרה בסוף שנת 2016. הבנק עמד ביעדי מהלכי התייעלות שנקבעו לשנת 2017. על רקע שיפורים בתהליכי עבודה ושימוש באמצעים מתקדמים נרשם צמצום במצבת כח האדם בבנק. במקביל, בוצעו במהלך השנה שינויים נרחבים במעטפת השירות האישי והדיגיטלי, בערוצי שירות באתר הבנק ובסלולר, שינויים שיביאו לשיפור ויעול השירות. דירקטוריון הבנק רואה את השיפור ביחסי היעילות התפעולית של הבנק כיעד הכרחי להמשך פעילותו של הבנק במשק תחרותי.

הבנק מעודד את עובדיו להשתלב בפעילות תרומה לקהילה, משתתף במבצע "אמץ לוחם" ומאמץ מזה שנים גדוד תותחנים ומקיים מסלולי תרומה בשיתוף עם גורמים נוספים. תוצאות הבנק והישגיו, נעשו תודות לפעילות ומסירות של ציבור העובדים וההנהלה ועל כך נתונה תודה והערכה בשמי ובשם דירקטוריון הבנק.

יוסי לוי יו"ר הדירקטוריון

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

<u>6</u>	פעילות הבנק
<u>6</u>	מידע צופה פני עתיד
<u>7</u>	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים
<u>8</u>	הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם
<u>9</u>	יעדים ואסטרטגיה

דוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2017

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 25 בפברואר 2018 הוחלט לאשר ולפרסם את הדוחות הכספיים המאוחדים של בנק אוצר החייל בע"מ לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017.

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

פעילות הבנק

פעילותו העסקית של הבנק מתמקדת במספר מישורים עיקריים:
- תיווך פיננסי בין מפקידים ללווים, העומד ביסודה של הבנקאות המסחרית. ההכנסות מפעילות זו מקבלות את ביטוין בהכנסות ריבית, נטו ומהוות את מקור הרווח העיקרי של הקבוצה.
- שירותים פיננסיים ובנקאיים מניבי פעילות במגוון רחב של פעילויות, בתחומי ניירות הערך, שירותי מידע, כרטיסי אשראי, מכשירים פיננסיים נגזרים, מט"ח, סחר בינלאומי, וכיו"ב.
- ייעוץ השקעות וייעוץ פנסיוני.
- השקעת הנוסטרו של הבנק וניהול סיכוני שוק ונזילות.

עיקר פעילותו של הבנק הינה פעילות קימעונאית. הבנק פועל באמצעות 46 סניפים ושלוחות, חלקם ממוקמים בקירבת ובתוך בסיס צה"ל ומשרתים את לקוחות הבנק מקרב אוכלוסייה זו. חלקו של הבנק בקרב אוכלוסיית מערכת הביטחון גדול באופן משמעותי מחלקו במערכת הבנקאית. הבנק פועל בקרב לקוחותיו באמצעות שתי חטיבות עסקיות עיקריות:

החטיבה לבנקאות קימעונאית - מרכזת את פעילות סניפי הבנק ואת הפעילות בתחומי הבנקאות האישית, הפרטית והבנקאות הישירה על מגוון פעילויותיה וכן את הפעילות בשוק ההון ופעילות הייעוץ הפנסיוני. החטיבה ממונה על תחום השיווק והפרסום של הבנק. מנהל החטיבה הקימעונאית אחראי לפעילות התפעול והלוגיסטיקה המתבצעת בעיקרה באמצעות הבנק הבינלאומי.

החטיבה לבנקאות עסקית – מנהלת את פעילות הבנק בתחום הלקוחות העסקיים והפקטוריוני. במסגרת זו אחראית לאישורי אשראי ללקוחות בסכומים שמעבר לסמכות מנהלי הסניפים, אחראית על יחידת הבקרה העוסקת באיתור, סיווג וטיפול בלווים במעקב ובעייתיים, ליישום נוהלי הבנק באשראי וכן אחראית לניהול מערך גביית חובות.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות בארץ ובעולם והשפעתן על מצב הנזילות והיציבות בשוקי ההון בחברות עסקיות בארץ ובעולם, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, שערי מניות, מחירי אגרות חוב, התנהגות המתחרים ושינוי בתנאי התחרות. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "חזוי", "צפוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "יכול", "יתכן", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים שלא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי כתוצאה, בין היתר, מהגורמים המפורטים לעיל או כתוצאה מהתממשות אחד או יותר מגורמי הסיכון המפורטים בפרק טבלת גורמי הסיכון להלן. המידע המוצג בדוח זה נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר ונתוני בנק ישראל, וכן על מידע פומבי שנמסר על ידי גורמים שונים הפעילים והקשורים לשוקי ההון והכספים.

נתונים עיקריים

2013	2014	2015	2016	2017	
					מדדי ביצוע עיקריים (באחוזים):
9.47%	3.32%	5.78%	6.97%	5.68%	תשואה להון
0.6%	0.2%	0.3%	0.4%	0.3%	תשואה לנכסים
9.60%	9.67%	9.83%	10.63%	11.01%	יחס הון עצמי רובד 1
-	-	5.73%	5.56%	5.79%	יחס המינוף*
-	-	376%	352%	329%	יחס כיסוי הנזילות*
73.3%	81.4%	82.3%	75.4%	74.5%	יחס יעילות

מדדי איכות אשראי עיקריים (באחוזים):					
שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור					0.87%
שיעור חובות פגומים או חובות בפיגור של 90 ימים או יותר מתוך האשראי לציבור					1.17%
שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מתוך אשראי ממוצע לציבור					0.45%

נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד לשנת הדיווח (במיליוני ש"ח):					
2013	2014	2015	2016	2017	רווח נקי מיוחס לבעלי המניות
99.8	37.6	65.6	83.8	70.9	הכנסות ריבית, נטו
432.5	416.0	378.1	451.4	439.8	הוצאות בגין הפסדי אשראי
35.9	60.2	2.5	27.4	67.2	הכנסות שאינן מריבית
276.5	237.9	251.2	236.8	243.5	מזה: עמלות
234.2	226.1	226.9	221.0	229.5	הוצאות תפעוליות ואחרות
520.0	532.5	518.1	518.6	508.9	מזה: משכורות והוצאות נלוות
292.1	296.7	293.3	298.6	292.2	

רווח נקי למניה רגילה לשנת הדיווח:					
בש"ח, המיוחס לבעלי המניות					רווח בסיסי למניה רגילה בת 0.0001 ש"ח
0.79	0.30	0.52	0.66	0.56	

נתונים עיקריים מהמאזן, לסוף שנת הדיווח (במיליוני ₪)					
2013	2014	2015	2016	2017	סך כל הנכסים
16,353.4	16,892.1	19,172.0	20,773.6	21,273.6	מזה: מזומנים ופקדונות בבנקים
3,426.9	3,356.2	5,196.4	6,688.6	6,816.3	ניירות ערך
1,249.8	1,821.4	1,809.0	1,379.9	975.8	אשראי לציבור נטו
11,403.6	11,347.1	11,791.4	12,380.7	13,181.1	סך כל ההתחייבויות
15,269.6	15,784.9	18,007.3	19,565.1	19,983.0	מזה: פקדונות מבנקים
205.2	201.5	185.2	87.1	168.0	פקדונות הציבור
12,558.3	13,072.7	15,454.3	17,268.1	17,733.0	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
814.3	777.1	665.9	497.4	393.8	הון עצמי המיוחס לבעלי המניות
1,083.8	1,107.2	1,164.7	1,208.5	1,290.6	

נתונים נוספים:					
863	843	821	785	740	מספר משרות לסוף תקופה כולל שעות נוספות
1.4%	1.3%	1.2%	1.1%	1.1%	יחס עמלות לנכסים

* בהתאם להוראות בנק ישראל יחס המינוף ויחס כיסוי הנזילות חושבו החל משנת 2015, לפיכך לא מוצגים מספרי השוואה.

לגילוי בדבר דוח רווח והפסד – מידע רב תקופתי ומאזן – מידע רב תקופתי, ראה נספחים 3 ו-4 בפרק ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים.

הסיכונים העיקריים אליהם חשוף הבנק

פעילותו של הבנק מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים שבהם הינם: סיכוני האשראי לרבות ריכוזיות (ענפים ולווים), סיכוני שוק שהעיקרי בהם הינו סיכון הרבית (סיכון כלל מערכתי), סיכוני מזילות, סיכונים תפעוליים וסיכון ציות והלבנת הון.

כל הסיכונים המהותיים מנוהלים על ידי חברי הנהלה ממונים ובאחריותם. בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל. במסגרת תהליך ה-ICAAP (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) הבנק מבצע תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכוני נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.

להלן סקירה תמציתית של הסיכונים המתפתחים המהותיים ביותר, השלובים בפעילות הבנק:

סיכון תחרותי- אסטרטגי-הסביבה הרגולטורית ממשיכה באינטנסיביות לקדם מהלכים המגבירים את רמת התחרות, כגון "חוק שטרומ" (החוק להגברת התחרות במערכת הבנקאות), יישום הוראות רגולטוריות שונות (בדגש על עולמות האשראי והגברת התחרות), איומים תחרותיים מצד מגוון גורמים בשוק (בנקים, שחקנים פיננסיים אחרים וחברות הזנק) והתפתחויות טכנולוגיות וצרכניות, הפרדת חברות כרטיסי האשראי וכו'.

- סיכונים הקשורים למגמות חברתיות וצרכניות, לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, משפיעים על שינויים במודל העסקי, ובכלל זה מגמת המעבר ל"בנקאות הדיגיטלית" החדשה, המבוססת על הדיגיטל. כל אלה משפיעים על סביבת הפעילות של הבנק, וצפויים להוביל לעליית רמת התחרות, בפרט על מגזר הקמעונאות והעסקים הקטנים.

- המהפכה הדיגיטלית נמשכת ביתר שאת וקיימים איומים תחרותיים מצד שחקניות טכנולוגיה, והצורך לעמוד בתחרות מחייב השקעות מיכוניות משמעותיות.

- הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר מגמות מקרו כלכליות, רגולטוריות, תחרותיות וטכנולוגיות. מניתוח השלכות של מגמות אלו יש לציין כי הינן מגלמות מחד סיכונים, ומאידך גם הזדמנויות עבור הבנק, והתוכנית האסטרטגית של הבנק מוכוונת למינוף ומיצוי של ההזדמנויות הגלומות בשינויים המתרחשים בשוק, כאשר הבנק מתאים עצמו לשינויים אלו.

- סיכונים הנובעים מחדשנות בבנקאות בתקשורת - בנק ישראל מקדם, במקביל למגמה העולמית, התפתחויות בבנקאות הדיגיטלית ומאפשר חופש פעולה גדול יותר בתחום, ובמקביל דורש לשפר את המסגרת הקיימת לניהול הסיכונים והתאמתה לסביבה הטכנולוגית הדינאמית. בנושא זה טמון סיכון אסטרטגי כחלק מהגברת התחרותיות בשוק הבנקאי. התכנית האסטרטגית של הבנק כחלק מהקבוצה כוללת התייחסות להתפתחויות אלו תוך קידום החדשנות בתחום.

- אסטרטגיית הבנק ותיאבון הסיכון של הבנק הינם מידתיים ולאחרונה הוקמה בקבוצה מחלקת "חדשנות ודיגיטל".

- דרישת התייעלות של המערכת הבנקאית - יעילות התפעולית של המערכת הבנקאית נמוכה, ביחס למדינות מתקדמות אחרות, כפי שבא לידי ביטוי ביחסי היעילות. התחרות הגוברת במערכת הפיננסית וסביבת הרבית הנמוכה, על רקע דרישת התייעלות של המערכת הבנקאית מצד הפיקוח על הבנקים, הובילו לקידום מהלכי התייעלות במסגרתם ננקטו צעדים שונים לרבות שינויים בעדי הבנק ארוכי הטווח בד בבד עם התייעלות בהוצאות ובעקבות כך שיפור יחסי היעילות. בהמשך למהלכי התייעלות בהם נקט הבנק בשנים האחרונות, לבנק מהלכי התייעלות כחלק מהתכנית האסטרטגית, הכוללים, בין היתר, המשך הרחבת פעילות באמצעים דיגיטליים; צמצום במספר הסניפים ושיפורים בתהליכי עבודה בסניפים ובמטה.

סיכון רגולטורי – מקורו של הסיכון בהתגברות הדרישות הרגולטוריות בארץ ובעולם, במגבלות המוטלות על הבנק ו/או בהיערכות הנדרשת מהבנק כתוצאה משינויים והתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה, אשר ליוויים, יישומם והטמעתם עלולים לגרום לעלויות כבדות. תמורות ותחרותיות במערכת הפיננסית הנובעות מהרגולציה ויישום רפורמות, מגבירים את אי הוודאות בסביבה התחרותית. ישנן מחויבויות רגולטוריות רבות המובילות להשקעות גדולות (מיכנויות למשל). הרגולציה עלולה, מחד, להוות איום תחרותי לבנק, ומאידך, עשויה ליצור הזדמנויות עסקיות. סיכון רוחבי זה מנוהל לרוחב הבנק, בעיקר כחלק מהסיכון המשפטי, סיכון הציות וסיכון אסטרטגיה. ההיבטים הרגולטוריים-משפטיים מפקחים ומנוהלים ע"י המערך המשפטי ומופעלות בגינם בקורות נאותות לגידור הסיכון. בהיבט האסטרטגי- התוכנית האסטרטגית ותוכנית העבודה מתייחסות להשפעות אפשריות שצוינו לעיל, ולקחו בחשבון את תיקוני החקיקה הנדונים (בהם גלומות גם הזדמנויות וגם מגבלות לבנק) בין היתר, באמצעות שילוב בתוכניות של פיתוח האפיקים הדיגיטליים.

סיכונים סייבר ואבטחת מידע (כחלק מהסיכון התפעולי) בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 361,357 ו-367. סיכון סייבר מוגדר כפוטנציאל לנזק הנובע מאירוע סייבר בהתחשב ברמת סבירותו וחומרת השלכותיו. לסיכונים סייבר, דלף מידע ואבטחת מידע פוטנציאל גבוה לגרימת נזק בהתממש אירוע משמעותי בעלויות שיקום גבוהות. החדשנות בבנקאות בתקשורת גוררת סיכונים תפעוליים בדגש על סיכונים סייבר ואבטחת מידע, עקב כך, לצורך ניהול נאות של סיכונים סייבר, הורחבה והותאמה המסגרת הקיימת של ניהול סיכונים טכנולוגיית המידע ואבטחת מידע בבנק במסגרת הפעילות בקבוצת הבנק הבינלאומי בהיבטי תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. הבנק נוקט בפעולות מניעה רבות להפחתת הסיכון כולל קידום מודעות בתחומי הסייבר ואבטחת מידע וביצוע תרגילים. בנוסף נבנתה אסטרטגיה ונכתבה מדיניות הגנת סייבר ואבטחת מידע ומונה מנהל הגנת סייבר קבוצתי שאחראי ליישום המדיניות. ניהול הגנת הסייבר מבוצע גם באמצעות שתי מסגרות האחת בראשות ה-CRO בחברת האם "וועדת היגוי ניהול הגנת הסייבר" והשנייה בראשות מנהל הגנת הסייבר הקבוצתי "פורום מודיעין סייבר". הקבוצה והבנק בכללה נערכו ליישום הוראת נב"ת 367 - "בנקאות בתקשורת" שנכנסה לתוקף ב- 01.01.2017 ועודכנה ב-25.12.17 באמצעות ביצוע סקר פערים ובניית תכנית עבודה בהתאם, גיבוש ואישור מדיניות בנקאות בתקשורת. במסגרת יישום ההוראה מתקיימים בבנק פורומים למעקב אחר התפתחויות בתחום, ומבוצעים דיווחים לגורמים הרלוונטיים בהתאם למדיניות. בנוסף, במהלך דצמבר 2017 נרכשה בקבוצה פוליסת ביטוח יעודית המכסה כשל מחשובי כתוצאה מאירוע סייבר.

סיכונים חוצי גבולות (CROSS BORDER) (כחלק מסיכון הציות) – הבנק פועל בתחומי בנקאות שונים. בין שאר לקוחותיו, מספק הבנק שירותים גם ללקוחות שהינם תושבי חוץ. על רקע המאמצים המוגברים של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות והמגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בהעלמות מס, עלולה פעילות הבנק מול תושבי החוץ כאמור להגדיל את החשיפה של הבנק לסיכונים ציות שמקורם בפעילות חוצה גבולות (Cross Border) וכן לסיכונים מוניטין. נקבעה מדיניות יעודית לנושא נקבעו נהלי עבודה, הוחלט על שורה של צעדים אופרטיביים לניהול וצמצום הסיכון, וזוהו וסומנו חשבונות בסיכון גבוה בהיבטי סיכונים חוצי גבולות ובוצע וממשיך להתבצע מהלך להחתמת לקוחות אלו על הצהרות לעניין חבויות המס וויתור על סודיות. הבנק עמד בהנחיות המפקח.

בנוסף, מדינת ישראל הודיעה באוקטובר 2014 לארגון ה-OECD כי תאמץ את הסטנדרט לחילופי מידע לצרכי מס (CRS) בין מדינות וזאת בדרך של חתימה על הסכמים עם רשויות רלבנטיות במדינות שונות. הבנק נערך לאיסוף המידע מלקוחות רלבנטיים לצורך יישום החקיקה האמורה להיחקק בישראל לכשתיכנס לתוקף.

סיכון התנהגותי (כחלק מסיכון הציות) – הבנק נדרש להטמיע ערכי הוגנות ושקיפות בפעילותה מול לקוחותיו

וחיזוק עקרונות אלו בהתנהלותו השוטפת. ככלל, נדרש הבנק לוודא כי ההצעות הניתנות ללקוח מותאמות לצרכיו. אי עמידה בסטנדרט התנהלות ראוי חושפת את הבנק לסיכונים שונים כמו סיכוני ציט, משפטי, מוניטין וכיו"ב. בסוף 2016 אושרה מדיניות בנושא התנהלות עסקית נאותה (conduct risk) כחלק ממדיניות הציט ואחד מיעדי 2017 של קצין הציט הינו לפעול להטמעת העקרונות בקרב החטיבות השונות. למידע נוסף ראה דוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

יעדים ואסטרטגיה

הבנק פועל על פי תכנית אסטרטגית רב שנתית המאושרת על ידי הדירקטוריון בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, תכנית שעודכנה בחודש אוקטובר 2016. התוכנית שומרת על מרכזיותה של הפעילות הקימעונאית ועל התמקדות במתן שירות לאוכלוסיית מערכת הביטחון ומעגלים הקשורים אליה מתוך שאיפה לרווחיות נאותה ויציבה לאורך זמן, תוך נקיטת צעדי התייעלות ושימוש גובר בערוצי הבנקאות הישירה. בבנקאות העסקית/ מסחרית מושם דגש על המשך התרחבות תיק האשראי, בעיקר בלקוחות קטנים ובינוניים. הבנק בוחן את התוכנית מדי שנה בהתייחס לסביבה המקרו כלכלית, להתפתחויות התחרותיות במשק, לסביבה הרגולטורית, להתפתחויות הטכנולוגיות ומעדכן במידת הצורך את התוכניות והמהלכים הנובעים מהתוכנית האסטרטגית.

בהמשך למהלכי התייעלות בהם נקט הבנק בשנים 2015-2016, אישר דירקטוריון הבנק ביום 30 באוקטובר 2016 את עדכון התכנית האסטרטגית של הבנק בהיבט של מהלכי התייעלות. מהלכי התייעלות כוללים, בין היתר, המשך הרחבת הפעילות באמצעים דיגיטליים; צמצום שטחי נדלן בין השאר בשל צמצום מספר הסניפים; מהלכי התייעלות בתהליכי עבודה בסניפים ובמטה וירידה בכח האדם. הבנק ימשיך לפעול בנושא פרישה מרצון של עובדים על בסיס הצעות פרטניות ולגופם של מקרים.

הסבר וניתוח התוצאות והמצב העסקי

<u>12</u>	מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים
14	התפתחות בהכנסות, בהוצאות וברוח הכולל
18	מבנה והתפתחות הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
<u>22</u>	חברות מוחזקות עיקריות
25	מגזרי פעילות פיקוחיים

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

התפתחויות כלכליות עיקריות

להלן ההתפתחויות הכלכליות העיקריות שהשפיעו על הסביבה הכלכלית בה פעל ענף הבנקאות בישראל בשנת 2017.

צמיחה

האינדיקטורים לפעילות הריאלית שפורסמו, ממשיכים להיות חיוביים ומעידים כי המשק הוסיף לצמוח גם בשנת 2017, כאשר שוק העבודה ממשיך להפגין עוצמה, עם שיעורי אבטלה נמוכים יחסית ולאורך זמן נחזית מגמה של התגברות הצמיחה. פרמטר נוסף המצביע על התאוששות הוא המדד המשולב למצב המשק של בנק ישראל אשר עלה במהלך שנת 2017 ב-3.3%.

בסקירת חטיבת המחקר של בנק ישראל, מחדש ינואר 2018 הועלתה תחזית צמיחת התוצר לשנת 2018 ל-3.4%, בהשוואה ל-3.3% בתחזית הקודמת. תחזית הצמיחה לשנת 2019 הינה 3.5%.

תקציב המדינה

בשנת 2017 נמדד גירעון בסך 24.8 מיליארד ש"ח בפעילות התקציבית של הממשלה שהם כ-1.97% מהתמ"ג, בהשוואה לגירעון בסך 25.9 מיליארד ש"ח שהם כ-2.15% מהתמ"ג שנמדד בשנת 2016. במהלך חודש אוגוסט 2017, עידכנה חברת הדירוג S&P את תחזית דירוג האשראי של מדינת ישראל באשר לחוב במטבע חוץ מ"נייטראלי" ל"חיובי" ואישרה אותו ברמה של A+.

אינפלציה

שנת 2017 הייתה השנה הראשונה בה נרשמה אינפלציה חיובית במשק אם כי עדיין נמוכה יחסית, לאחר שלוש שנים בהן שררה אינפלציה שלילית. מדד המחירים לצרכן עלה בשנת 2017 בשיעור של 0.4% (מדד "בגין"). המדד "הידוע" עלה בשיעור של 0.3%. על פי הערכת בנק ישראל האינפלציה בשנת 2018 תעמוד על 1%, בגבול התחתון של יעד יציבות המחירים של הממשלה (1%-3%) ובשנת 2019 תעמוד האינפלציה על 1.4%. נכון לחודש ינואר 2018, ציפיות האינפלציה הנגזרות משוק ההון ל-12 החודשים העוקבים, עומדות על שיעור נמוך של 0.5%.

שוק הדיור

בחודשים האחרונים נרשמה התמתנות בקצב עליית מחירי הדיור. על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נרשמה ירידה של כ-0.7% במחירי הדירות בחודשים נובמבר-דצמבר 2017, בהשוואה לחודשים אוקטובר-נובמבר 2017. מחירי העסקאות בחודשים נובמבר-דצמבר 2017 עלו ב-2.0%, בהשוואה לחודשים המקבילים אשתקד. מספר הדירות החדשות שנמכרו בשנת 2017 נמוך בכ-18.3% לעומת שנת 2016 (נתונים מנוכי עונתיות).

שוק העבודה

שיעור האבטלה בירידה ובחודש דצמבר 2017 עמד על 4.0% לעומת 4.3% בחודש נובמבר.

שער החליפין

בשנת 2017, ירד שער החליפין של השקל מול הדולר בשיעור חד של כ-9.8%. שער החליפין של השקל מול האירו עלה בשיעור של כ-2.7%.

בשנת 2017 בנק ישראל המשיך במגמת רכישות מט"ח, בין היתר, על מנת למתן את השפעת התמורה ממכירת הגז על התחזקות השקל. בנק ישראל הודיע כי במהלך שנת 2018 ימשיך ברכישות המט"ח, במסגרת התוכנית לקיזוז השפעת הפקת הגז.

רביית בנק ישראל

במהלך שנת 2017, נותרה הרביית יציבה בשיעור של 0.1%, על רקע האינפלציה הנמוכה. על פי הערכת בנק ישראל הרביית צפויה להיוותר ברמתה הנוכחית עד הרבעון השלישי של שנת 2018 וצפויה לעלות לשיעור של 0.25% ברבעון הרביעי של שנת 2018 ולהמשיך לעלות לשיעור של 0.5% ברבעון השלישי של 2019.

הסביבה הגלובלית

הנתונים לגבי הכלכלה העולמית מוסיפים להצביע על שיפור. תחזיות הצמיחה שבות ומתעדכנות כלפי מעלה, כך שבחודש ינואר 2018 קרן המטבע הבינ"ל העלתה את תחזיותיה לצמיחה העולמית בגין השנים 2018 ו-2019 ל-3.9%, בהשוואה לתחזית של 3.7% שניתנה באוקטובר 2017. במקביל נמשך השיפור בסחר העולמי.

שוקי ההון

בשוק ההון המקומי, במהלך שנת 2017 נרשמה מגמה חיובית במדדי המניות העיקריים: מדד ת"א 125 עלה בכ-6.4% ומדד ת"א 35 עלה בכ-2.7%. מדד האג"ח הכללי עלה בשיעור של כ-4.7%. במחזורי המסחר היומיים הממוצעים נרשמו עליות במדדי המניות (ת"א 35 ו-125) וירידות במדדי האג"ח. מדד ה-S&P-500 עלה בכ-19.4% במהלך שנת 2017. באירופה, עלה מדד היורוסטוקס-600 בכ-7.7% ומדד המדינות המתפתחות (מדד ה-EM-MSCI) עלה בכ-34.3%. לפרטים נוספים, ראה התפתחויות עיקריות בארץ ובעולם, לפרק ממשל תאגידי, פרטים נוספים.

התפתחות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

רווח ורווחיות

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק בשנת 2017 הסתכם ב- 70.9 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 83.8 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 15.4%.

השינוי ברווח הנקי בשנת 2017 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד משקף בעיקר:

- קיטון בהכנסות ריבית נטו בסך של 11.6 מיליון ש"ח הנובע מהכנסות ריבית בגין שנים קודמות שנרשמו אשתקד וקוזזו בחלקן בגידול בהיקף הפעילות.
- גידול בהוצאות בגין הפסדי אשראי בסך 39.8 מיליון ש"ח המשקף גידול בהיקף ההפרשה בגין חובות בעייתיים.
- גידול בהכנסות מעמלות בסך 8.5 מיליון ש"ח הנובע בעיקר מעלייה בהכנסות מעמלות מטיפול באשראי.
- ירידה בהוצאות שכר בסך 6.4 מיליון ש"ח המשקפת בעיקר את החיסכון בעלות השכר הנובע מיישום צעדי ההתייעלות שהביא לירידה בהיקף כח האדם המועסק.
- קיטון בהוצאות התפעוליות בסך 3.3 מיליון ש"ח המשקף בעיקר קיטון בהוצאות מחשב, הוצאות אחזקה ופחת.
- ירידה בשיעור ההפרשה למס הנובעת מהשפעת הירידה בשיעור המס על יתרת המיסים הנדחים שנרשמה בתקופה המקבילה אשתקד.

שיעור תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק בשנת 2017 הסתכם ב- 5.68% בהשוואה ל- 6.97% בתקופה המקבילה אשתקד.

התפתחות ההכנסות וההוצאות

הכנסות ריבית, נטו הסתכמו בשנת 2017 ב- 439.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 451.4 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 2.6%, הנובע בעיקר מהכנסות ריבית בגין שנים קודמות שנרשמו בתקופה המקבילה אשתקד.

רישום ההכנסות בגין ריבית שנים קודמות נובע מביטול התחייבות שנרשמה בספרי הבנק עקב הסדר פשרה שנחתם בחודש מרס 2016 בין הבנק לצד שלישי ליישוב מחלוקות בין הצדדים לגבי חישוב הפרשי הריבית אותם היה על הבנק לשלם.

הקיטון בהכנסות אלו קוזז בחלקו בגידול בהיקף הפעילות ובגידול במרווחי הפעילות.

להלן פרטים בדבר התפלגות היקף הפעילות של נכסים נושאי ריבית, הכנסות ריבית, נטו ופער הריבית לפי מגזרי הצמדה:

2016			2017			
היקף הפעילות	הכנסות ריבית, נטו	פער הריבית	היקף הפעילות	הכנסות ריבית, נטו	פער הריבית	
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	ב%	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	ב%	
88.5%	429.4	2.63%	89.3%	413.4	2.40%	מטבע ישראלי לא צמוד
6.9%	2.7	0.38%	6.2%	5.0	0.50%	מטבע ישראלי צמוד למדד
4.5%	19.3	2.36%	4.5%	21.4	2.50%	מטבע חוץ
100.0%	451.4	2.36%	100.0%	439.8	2.16%	הכנסות ריבית, נטו ופער הריבית

לפרטים נוספים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות ריבית ראה נספח 1 בפרק ממשל תאגידי.

הכנסות המימון שאינן מריבית הסתכמו בשנת 2017 ב- 8.6 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 11.4 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 24.6%.

הקיטון בהכנסות מימון שאינן מריבית נובע בעיקר מפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים המהווה חלק מניהול החשיפות של הבנק ומרווחים, נטו ממימוש ניירות ערך.

להלן מרכיבי הרווח מפעילות מימון:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	
במיליוני ש"ח		
479.0	465.7	הכנסות ריבית
27.6	25.9	הוצאות ריבית
451.4	439.8	הכנסות ריבית, נטו
11.4	8.6	הכנסות מימון שאינן מריבית
462.8	448.4	סך הרווח מפעילות מימון נטו

מרכיבי הרווח מפעילות מימון, נטו לפי רבעונים

2016				2017				
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
במיליוני ₪								
140.7	113.3	114.7	110.3	112.8	124.5	108.9	119.5	הכנסות ריבית
0.5	12.8	10.1	4.2	5.1	13.1	1.4	6.3	הוצאות ריבית
140.2	100.5	104.6	106.1	107.7	111.4	107.5	113.2	הכנסות ריבית, נטו
0.6	5.4	1.0	4.4	(0.4)	2.5	4.1	2.4	הכנסות מימון שאינן מריבית
140.8	105.9	105.6	110.5	107.3	113.9	111.6	115.6	סך הרווח מפעילות מימון נטו

ניתוח סך הרווח מפעילות מימון, נטו:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	
במיליוני ש"ח		
452.9	442.8	רווח מפעילות שוטפת
1.7	4.0	הכנסות ממימוש ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב
1.5	0.3	רווחים מהשקעות אחרות
6.7	1.3	התאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים
462.8	448.4	סך הכל

ניתוח סך הרווח מפעילות מימון, נטו לפי רבעונים

2016				2017				
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
במיליוני ₪								
137.8	101.1	103.9	110.1	106.1	111.2	110.2	115.3	רווח מפעילות שוטפת
								הכנסות ממימוש ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב זמינות והשקעות אחרות
0.8	3.2	(0.2)	(0.6)	0.9	2.5	1.0	(0.1)	התאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים
2.2	1.6	1.9	1.0	0.3	0.2	0.4	0.4	סך הכל
140.8	105.9	105.6	110.5	107.3	113.9	111.6	115.6	

הוצאות בגין הפסדי אשראי בשנת 2017 הסתכמו ב- 67.2 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 27.4 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן פרטים לגבי הוצאות (ההכנסות) בגין הפסדי אשראי על חובות ומכשירי אשראי חוץ מאזניים:

ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	
במיליוני ש"ח		
41.2	62.5	הוצאה פרטנית בגין הפסדי אשראי
(30.7)	(39.4)	קיטון בהפרשה הפרטנית וגביית חובות שנמחקו חשבונאית
10.5	23.1	הפרשה פרטנית, נטו בגין הפסדי אשראי
16.9	44.1	הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי
27.4	67.2	סך כל הוצאות בגין הפסדי אשראי
		מזה:
15.9	45.7	הוצאות בגין אשראי מסחרי
11.5	21.5	הוצאות בגין אשראי פרטי אחר
		שיעור ההוצאה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה
0.09%	0.19%	הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
		שיעור ההוצאה הקבוצתית בגין הפסדי אשראי מהיתרה
0.14%	0.35%	הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
		שיעור סך כל הוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה
0.23%	0.54%	הממוצעת של האשראי לציבור

הגידול בהפרשה הפרטנית להפסדי אשראי משקף הפרשה בגין מספר מספר מצומצם של לקוחות בינוניים בענפי משק שונים. הגידול בהפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי משקף בעיקר גידול בהיקף ההפרשה בגין לקוחות מסחריים קטנים בעייתיים וכן פער הנובע משינוי מקדמי ההפרשה.

העמלות וההכנסות האחרות, הסתכמו בשנת 2017 ב- 234.9 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 225.4 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 4.2% מרביתו גידול בהכנסות מעמלות מאשראי.

להלן פירוט ההכנסות מעמלות והכנסות אחרות:

לשנה שהסתיימה			
ביום 31 בדצמבר			
שינוי	2016	2017	
במיליוני ש"ח			
			עמלות
1.8%	45.7	46.5	פעילות עוש
14.4%	59.2	67.7	אשראי, ערבויות וסחר חוץ
(4.6%)	26.2	25.0	כרטיסי אשראי
0.1%	83.2	83.3	מפעילות בשוק ההון
4.5%	6.7	7.0	עמלות אחרות
3.8%	221.0	229.5	סך כל העמלות
22.7%	4.4	5.4	הכנסות תפעוליות אחרות
4.2%	225.4	234.9	סך כל ההכנסות מעמלות והתפעוליות האחרות

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2017 ב- 508.9 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 518.6 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 1.9%.

להלן הרכב והתפתחות הוצאות התפעוליות:

לשנה הסתיימה ביום 31 בדצמבר			
שינוי	2016	2017	
במיליוני ש"ח			
(2.1%)	298.6	292.2	משכורות והוצאות נלוות
(1.5%)	74.8	73.7	אחזקה ופחת בניינים וציוד
(1.5%)	145.2	143.0	הוצאות אחרות
(1.9%)	518.6	508.9	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות

המשכורות וההוצאות הנלוות הסתכמו בשנת 2017 ב- 292.2 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 298.6 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 2.1%. הקיטון בהוצאות שכר בשנת 2017 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד משקף בעיקר את השפעת הצמצום במצבת העובדים אשר קוזזה בחלקה בעליית שכר סלקטיבית.

הוצאות אחזקה ופחת בניינים וציוד הסתכמו בשנת 2017 ב- 73.7 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 74.8 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 1.5% הנובע בעיקר מקיטון בהוצאות פחת.

ההוצאות האחרות הסתכמו בשנת 2017 ב- 143.0 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 145.2 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 1.5%.

לשנה הסתיימה ביום 31 בדצמבר			
שינוי	2016	2017	
במיליוני ש"ח			
ב-%			
0.0%	14.0	14.0	שיווק ופרסום
1.0%	9.8	9.9	תקשורת (דואר, טלפון, משלוחים וכו')
(1.2%)	91.3	90.2	עיבוד נתונים
(4.5%)	2.2	2.1	משרדיות
0.0%	1.6	1.6	ביטוח
8.0%	5.0	5.4	שירותים מקצועיים (ייעוץ משפטי ואחר, ביקורת, שמאות וכו')
(4.2%)	2.4	2.3	שכר חבר הדירקטוריון והחזר הוצאות לדירקטורים
(54.2%)	2.4	1.1	הדרכה, השתלמויות וכו'
5.4%	5.6	5.9	עמלות
(3.7%)	10.9	10.5	אחרות
(1.5%)	145.2	143.0	סך כל ההוצאות האחרות

ההפרשה למיסים הסתכמה בשנת 2017 ב- 36.3 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 58.4 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. שיעור ההפרשה למיסים בשנת 2017 הסתכם ב- 33.9% בהשוואה לשיעור של 41.1% בתקופה המקבילה אשתקד.

שיעור המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים בשנת 2017 מסתכם ב-35.04% בהשוואה ל- 35.9% בתקופה המקבילה אשתקד.

ההפרש בשיעור המס האפקטיבי הושפע בעיקר - מהוצאה שנרשמה בשנת 2016 בגין השפעת השינוי בפועל והשינוי הצפוי עד שנת 2018 בשיעור מס החברות על יתרות המסים הנדחים מ- 26.5% ל-23.0%. השפעת הקיטון ביתרות נכסי המסים הנדחים על הוצאות מס מסתכמת ב- 6.8 מיליון ש"ח.

- מהפרשי מס בגין שנים קודמות שנרשמו בשנת 2017. **הרווח הכולל** המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם בשנת 2017 ב- 82.1 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 43.8 מיליון ש"ח בשנת 2016. הרווח הכולל הושפע מהרווח הנקי בשנת 2017 המיוחס לבעלי מניות הבנק בסך של 70.9

מיליון ש"ח, מהתאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי שוק בסך של 7.9 מיליון ש"ח, ומשינוי בקרנות הון בגין הטבות לעובדים בסך של 3.3 מיליון ש"ח.

מבנה והתפתחות הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון התפתחות סעיפי המאזן העיקריים

שינוי אחוזים	ליום 31 בדצמבר		
	2016	2017	
	במיליוני ש"ח		
2.4%	20,773.6	21,273.6	סך כל המאזן
6.5%	12,380.7	13,181.1	אשראי לציבור, נטו
1.9%	6,688.6	6,816.3	מזומנים ופקדונות בבנקים
(29.3%)	1,379.9	975.8	השקעה בניירות ערך
(8.7%)	73.4	67.0	השקעות בבניינים וציוד
2.7%	17,268.1	17,733.0	פקדונות הציבור
6.8%	1,208.5	1,290.6	הון מיוחס לבעלי מניות הבנק
	5.8%	6.1%	יחס ההון לסך המאזן
	59.6%	62.0%	יחס האשראי לציבור, נטו לסך המאזן

מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים

שינוי אחוזים	ליום 31 בדצמבר		
	2016	2017	
	במיליוני ש"ח		
			מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים למעט נגזרים:
(4.3%)	9.4	9.0	אשראי תעודות
(15.1%)	396.0	336.2	ערבויות והתחייבויות אחרות
5.0%	2.0	2.1	מסגרות לפעולה במכשירים נגזרים שלא נוצלו
13.1%	2,433.9	2,752.2	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
			מסגרות חחד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
4.6%	1,690.8	1,768.8	
(28.9%)	1,564.4	1,112.2	התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן
(1.9%)	6,096.5	5,980.5	סך הכל

מכשירים פיננסיים - ערך נקוב

שינוי אחוזים	ליום 31 בדצמבר		
	2016	2017	
	במיליוני ש"ח		
50.0%	281.2	421.8	חוזי ריבית - אחר
(26.8%)	1,073.5	785.3	חוזי מטבע חוץ
57.4%	1,109.0	1,745.8	חוזים בגין מניות
19.9%	2,463.7	2,952.9	סך הכל

האשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכם ב- 13,181.1 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 12,380.7 ב- 31 בדצמבר 2016, גידול בשיעור של 6.5%.

אשראי לציבור, נטו לפי מגזרי הצמדה:

חלק המגזר מסך האשראי		ליום 31 בדצמבר		מטבע ישראלי
ליום 31 בדצמבר 2016	ליום 31 בדצמבר 2017	2016	2017	
אחוזים		במיליוני ש"ח		
94.6%	94.3%	11,711.8	12,433.0	לא צמוד
2.8%	2.5%	343.7	325.6	צמוד
2.6%	3.2%	325.2	422.5	מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
100.0%	100.0%	12,380.7	13,181.1	סך הכל

אשראי לציבור, לפני הפרשה להפסדי אשראי לפי מגזרי פעילות פיקוחיים:

סיכון האשראי הכולל לציבור, מורכב מאשראי לציבור, השקעה באגרות חוב של הציבור, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים שנרכשו על ידי הציבור ומסיכון אשראי חוץ מאזני, הכולל ערבויות, עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, מסגרות אשראי בלתי מנוצלות והתחייבויות להעמיד אשראי. סיכון האשראי הכולל לציבור הסתכם ביום 31 בדצמבר 2017 ב- 19,302.6 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 18,529.9 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016, גידול בשיעור של 4.2%.

התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק

שינוי אחוזים	ליום 31 בדצמבר		במיליוני ש"ח
	2016	2017	
4.0%	799.0	831.3	בינוי ונדלן
4.3%	1,323.9	1,381.4	תעשייה
(1.4%)	3,093.2	3,048.7	מסחר ושירותים
5.5%	13,313.8	14,041.2	אנשים פרטיים
4.2%	18,529.9	19,302.6	סך הכל

בהתפלגות סיכון האשראי לפי ענפי משק מהווה סיכון האשראי לאנשים פרטיים את עיקר סיכון האשראי בבנק. ביום 31 בדצמבר 2017 היה חלקו של אשראי זה כ- 73% מסיכון האשראי לציבור בבנק, בהשוואה לכ-72% ביום 31 בדצמבר 2016.

פעילות משכנתאות – פעילות המשכנתאות בבנק מתבצעת באמצעות דלפקי משכנתאות של הבנק הבינלאומי המוצבים בחלק מסניפי הבנק. יתרות האשראי אינן כלולות בספרי הבנק.

סיכון האשראי לדיוור הכלול בספרי הבנק ביום 31 בדצמבר 2017 הסתכם ב- 284.5 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 250.2 ביום 31 בדצמבר 2016, גידול בשיעור של 13.7%. היקף האשראי האמור מהווה כ- 2.1% מסיכון האשראי המאזני ביום 31 בדצמבר 2017 לעומת 2.0% ביום 31 בדצמבר 2016. מרבית האשראי לדיוור הינו אשראי למטרות דיוור ללא משכון נכס הניתן לאוכלוסיית מערכת הביטחון כחלק מן האשראי בתנאי מכרז.

ההשקעה בניירות ערך

ההשקעה בניירות ערך הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2017 ב- 975.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 1,379.9 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016, קיטון בשיעור של 29.3%.

שינוי אחוזים	ליום 31 בדצמבר		
	2016	2017	
	במיליוני ש"ח		
(1.2%)	120.8	119.4	תיק לפדיון
(31.5%)	1,251.0	856.4	תיק זמין למכירה
(100.0%)	8.1	-	תיק למסחר
(29.3%)	1,379.9	975.8	סך כל תיק ההשקעות

ב. להלן הרכב תיק ניירות הערך לפי מנפיק בערכם המאזני

שינוי אחוזים	ליום 31 בדצמבר		
	2016	2017	
	במיליוני ש"ח		
(27.1%)	1,178.5	859.3	אגרות חוב ממשלתיות
(64.4%)	134.9	48.0	אגרות חוב של מוסדות פיננסיים בישראל
(20.2%)	26.7	21.3	של אחרים בישראל סחיר
18.6%	39.8	47.2	של אחרים בישראל לא סחיר
(29.3%)	1,379.9	975.8	סך הכל

ג. ביום 31 בדצמבר 2017 גבוה השווי ההוגן של ניירות הערך בתיק הזמין למכירה ב- 17.6 מיליון ש"ח מעלותם המותאמת, בהשוואה ל- 5.7 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016.

ליום 31 בדצמבר 2016			ליום 31 בדצמבר 2017			
עלות הפרש	עלות מותאמת שווי הוגן		עלות הפרש	עלות מותאמת שווי הוגן		
	במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		
7.3	1,093.8	1,086.5	16.1	775.3	759.2	אגרות חוב של ממשלת ישראל
(1.0)	131.3	132.3	-	48.0	48.0	אגרות חוב של מוסדות פיננסיים בישראל
(1.5)	25.0	26.5	0.6	24.0	23.4	אגרות חוב של אחרים בישראל
0.9	0.9	-	0.9	9.1	8.20	מניות
5.7	1,251.0	1,245.3	17.6	856.4	838.8	סך הכל

ד. פרוט המקורות לציטוט המחירים המשמשים את הבנק לקביעת השווי ההוגן של ניירות הערך ליום 31 בדצמבר 2017:

סך הכל	מחיר מצד		מחיר מצוטט בשוק פעיל	מניות וקרנות השקעה פרטיות
	נגדי	מחיר אינדיקטיבי* לעסקה**		
9.1	-	9.1	-	מניות וקרנות השקעה פרטיות
452.1	-	-	452.1	אגרות חוב ממשלתיות במטבע ישראלי
83.4	-	35.4	48.0	אגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי
431.2	-	431.2	-	אגרות חוב במט"ח וצמוד מט"ח שאינן מגובות נכסים
975.8	-	475.7	500.1	סך הכל
100.0%	-	48.7%	51.3%	% מהתיק

* מחיר אינדיקטיבי – אינדיקציה הנקבעת על ידי הבנק ואשר מבוססת בעיקר על ציטוטי מחיר המתקבלים מגוף, או גופים חיצוניים, אשר התמחותם בכך, והיתרה מבוססת על מודלים פנימיים שנקבעו על ידי הבנק.

** מחיר מצד נגדי לעסקה – ציטוט מחיר המתקבל מהגורם מולו בוצעה העסקה. לגבי קרנות השקעה פרטיות, בחינת הצורך בביצוע הפרשה לירידת ערך מתבססת על הדוחות הכספיים שלהן.

פיקדונות הציבור הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2017 ב- 17,733.0 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 17,268.1 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016, גידול בשיעור של 2.7%.

פיקדונות הציבור היוו ביום 31 בדצמבר 2017 כ- 83.3% מסך מקורות הבנק לרבות ההון בהשוואה ל- 83.1% ביום 31 בדצמבר 2016.

יחס פיקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו ביום 31 בדצמבר 2017 הסתכם ב- 134.5% בהשוואה ל- 139.5% ביום 31 בדצמבר 2016.

מרבית פיקדונות הציבור הינם פיקדונות של אנשים פרטיים (כ- 87%) בסכומים פחותים מ- 1 מיליון ש"ח (כ- 74%).

להלן התפלגות תיק פיקדונות הציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך				
ליום 31 בדצמבר 2016		ליום 31 בדצמבר 2017		
2016	2017	2016	2017	
אחוזים		במיליוני ש"ח		
86.0%	86.8%	14,849.9	15,382.9	מטבע ישראלי
4.8%	4.4%	837.2	786.9	לא צמוד
9.2%	8.8%	1,581.0	1,563.2	צמוד
מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)				
100.0%	100.0%	17,268.1	17,733.0	סך הכל

פיקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות:

ליום 31 בדצמבר			
שינוי	2016	2017	
אחוזים	במיליוני ש"ח		
4.2%	14,774.2	15,394.4	מיגזר משקי בית ובנקאות פרטית
(1.5%)	1,678.6	1,654.2	עסקים קטנים וזעירים
(17.6%)	429.0	353.4	עסקים בינוניים
(15.7%)	363.1	306.0	עסקים גדולים
7.8%	23.2	25.0	מוסדיים
2.7%	17,268.1	17,733.0	סך הכל

בשנת 2017 נמשכה המגמה בהתפתחות נכסי הציבור בבנק שהחלה עוד בשנת 2015 ומשתקפת בגידול ביתרות הפיקדונות ובעיקר בפיקדונות לפי דרישה. יתרת הפיקדונות לפי דרישה ביום 31 בדצמבר 2017 הסתכמה ב- 10,439.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 9,628.0 ביום 31 בדצמבר 2016, גידול בשיעור של 8.4%.

מידע בדבר הרכב פיקדונות הציבור בפירוט לפי מפקיד ראה ביאור 18 לדוחות הכספיים.

תיק ניירות הערך של לקוחות הבנק

סך תיק ניירות הערך של לקוחות הבנק ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכם ב- 12.7 מיליארד ש"ח בהשוואה ל- 12.1 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016.

כתבי התחייבות נדחים שהנפיק הבנק הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2017 ב- 393.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 497.4 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016, קיטון בשיעור של 20.8%. כתבי ההתחייבות שהנפיק הבנק אינם ניתנים להמרה במניות ואינם מקנים זכות לרכישת מניות. זכויותיהם בעת פירוק נדחות מפני התחייבויות אחרות.

ביום 31 בדצמבר 2017 מסתכמת יתרת כתבי ההתחייבות שהונפקו לחברה האם ב- 206.6 מיליון ש"ח (ביום 31 בדצמבר 2016 - 206.2 מיליון ש"ח). יתרת כתבי ההתחייבות, המוחזקים בידי גופים מוסדיים כגון קופות גמל וקרנות השתלמות הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2017 ב- 187.2 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 209.5 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016.

יתרת כתבי ההתחייבויות הנדחים שנכללו ברובד השני של ההון בחישוב יחס ההון המזערי ליום 31 בדצמבר 2017 משוקללים, בהתאם להוראת בנק ישראל, בהתחשב בתקופה שנתורה לפירעונם הסתכמה ב- 141.4 מיליון ש"ח, בהשוואה ל- 207.2 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016. על פי הוראה 299 של המפקח על הבנקים כתבי התחייבות אלו אינם מוכרים כחלק מן ההון לצרכי באזל. בתקופת ביניים מותרת ההכרה בהם כהון רובד 2 בשיעור ההולך ופוחת שבין 50% בשנת 2017 ועד לביטול מלא בהכרתם בשנת 2022.

חברות מוחזקות עיקריות

לבנק חברה בת פעילה אחת, חברת נכסים של אוצר החייל בע"מ, מוחזקת בשיעור של 100%, מחזיקה בחלק מהנכסים שרכש הבנק ומשכירתם בעיקר לבנק.

הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכם ב- 1,290.6 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 1,208.5 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016, גידול בשיעור של 6.8%. לפרטים בדבר התפתחות הרווח הכולל האחר, ראה פרק התפתחות ההכנסות וההוצאות.

הלימות ההון

ביום 30 במאי 2013 פרסם בנק ישראל תיקון להוראות ניהול בנקאי תקין 201-205, 208, 211 ו-299 בנושא "מדידה והלימות ההון", אשר מאמצות את הוראות באזל. מועד יישומן לראשונה נקבע ליום 1 בינואר 2014, כאשר היישום יהיה באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 בנושא "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר". הוראות אלו כוללות דרישה לעמידה ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי של 9% ויחס הון כולל של 12.5% וזאת לגבי כל תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (וכולל את הבנק).

ליחסי הון מינימליים אלו מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. דרישה זו יושמה בהדרגה, על פני שמונה רבעונים, החל מיום 1 בינואר 2015 עד ליום 1 בינואר 2017.

יעדי ההון הפנימיים כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון הינם כדלקמן:

- במצב עסקים רגיל - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-9.3% ויחס ההון הכולל לא יפחת מיחס ההון הרגולטורי - 12.53%.
- במצב קיצון - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-6.5% ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-9.0%.

בהתאם להוראות המעבר, ההתאמות הפיקוחיות והניכויים מההון וכן זכויות המיעוט שאינן כשירות להיכלל בהון הפיקוחי ינוכו מההון בהדרגה בשיעור של 20% בכל שנה, החל מיום 1 בינואר 2014 ועד ליום 1 בינואר 2018. מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי יוכרו עד לתקרה של 80% ביום 1 בינואר 2014 ובכל שנה עוקבת תופחת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. נכון ליום 1 בינואר 2017 שיעור הניכויים מההון הרגולטורי עומד על 80% ותקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עומדת על 50%.

התייעלות תפעולית

ביום 30 באוקטובר 2016 אישר דירקטוריון הבנק מהלכי התייעלות שעלותם הוערכה בכ-41 מיליון ש"ח (לאחר מס). השפעת עלות מהלכי התייעלות על יחס ההון לנכסי סיכון ליום אישור התוכנית הינה הפחתה בשיעור של 0.4%. בהתאם למכתב המפקח על הבנקים מיום ה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל", יקבל הבנק, אם יעמוד בתנאים שהוגדרו, הקלה לפיה לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף יוכל לפרוס את השפעת מהלכי התייעלות על פני חמש שנים בקו ישר.

להלן פרטים על יחס ההון לנכסי סיכון המחושב בהתאם להוראות בדבר "מסגרת עבודה למדידה והלימות הון" (באזל):

הרכב ההון לצורך חישוב יחס ההון במיליוני ש"ח

31 בדצמבר		
2016	2017	
1. הון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים		
1,245.8	1,316.2	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
324.2	276.7	הון רובד 2, לאחר ניכויים
1,570.0	1,592.9	סך הכל הון כולל
2. יתרות משוקללות של נכסי סיכון		
10,629.5	10,897.4	סיכון אשראי
49.5	20.9	סיכונים שוק
1,043.0	1,037.0	סיכון תפעולי
11,722.0	11,955.3	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
3. יחס ההון לרכיבי סיכון		
10.63%	11.01%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.39%	13.32%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.02%	9.03%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
12.52%	12.53%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

השינוי ביחס ההון לנכסי סיכון ביום 31 בדצמבר 2017 בהשוואה ליחס ביום 31 בדצמבר 2016 נובע בעיקר מגידול בהון הנובע בעיקר מרווח נקי ומגידול מקביל בהיקף האשראי בבנק.

יחס מינוף לפי הוראות המפקח על הבנקים - ביום 28 באפריל 2015 פרסם המפקח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף. יחס המינוף מבוסס באחוזים, ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון עצמי רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. בהתאם להוראה תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שידרש מהבנק הוא 5%, תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס מינוף המזערי החל מיום 1 בינואר 2018. יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2017 עומד על 5.79% בהשוואה ל- 5.56% ביום 31 בדצמבר 2016.

מגבלות על חלוקת דיבידנד

חלוקת דיבידנד כפופה לכך שיחסי ההון לרכיבי סיכון של הבנק לא יפחתו מהיעדים שנקבעו ושייקבעו על ידי דירקטוריון הבנק מעת לעת, בכפוף להוראות הדין ונוהל בנקאי תקין, וככל שלא יתרחשו שינויים לרעה ברווחי הבנק ו/או במצבו העסקי ו/או הכספי ו/או במצב המשק הכללי ו/או בסביבה החוקית. כל חלוקה של דיבידנד תהיה טעונה אישור נפרד של הדירקטוריון, וכפופה לכל המגבלות החלות על הבנק בעניין חלוקת דיבידנד, לרבות אלו הקבועות בחוק החברות.

מגזרי פעילות פיקוחיים

הדיווח על מגזרי פעילות הינו בהתאם למתכונת ולסיווגים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים. דיווח זה שונה במהותו ממגזרי הפעילות המשמשים את הבנק לפי גישת ההנהלה, אשר מפורטים בביאור 27א' לדוחות הכספיים. מגזרי הפעילות הפיקוחיים מדווחים במתכונת האחידה שקבע הפיקוח על הבנקים לכלל המערכת הבנקאית, והם מבוססים על מאפייני הלקוח, כגון: היקף תיק הנכסים - בהתייחס ללקוחות פרטיים, או המחזור העסקי - בהתייחס ללקוחות העסקיים. להגדרות המגזרים הפיקוחיים, ולפרטים בדבר עיקרי ההנחיות, האומדנים ועקרונות הדיווח, ראה באור 27 לדוחות הכספיים. לפירוט בדבר מגזרי הפעילות לפי גישת ההנהלה, ראה באור 27א' לדוחות הכספיים.

להלן תמצית התפתחות תוצאות הפעילות לפי מגזרים:

א. סך ההכנסות*

חלק המגזר מסך ההכנסות בשנת	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		במיליוני ש"ח		
	2017	2016	2017	2016	
שינוי אחוזים	שינוי אחוזים	שינוי אחוזים	שינוי אחוזים	שינוי אחוזים	
באחוזים	באחוזים	באחוזים	באחוזים	באחוזים	
					במיליוני ש"ח
65.3%	62.9%	(4.8%)	450.4	429.0	מיגזר משקי בית**
1.6%	1.8%	14.7%	10.9	12.5	מיגזר בנקאות פרטית
19.6%	20.2%	2.7%	134.6	138.3	מיגזר עסקים קטנים וזעירים
4.4%	5.1%	15.6%	30.1	34.8	מיגזר בנקאות עסקים בינוניים
3.9%	3.6%	(6.0%)	26.5	24.9	מיגזר בנקאות עסקים גדולים
5.2%	6.4%	22.7%	35.7	43.8	מיגזר ניהול פיננסי
100.0%	100.0%	(0.7%)	688.2	683.3	סך הכל

* כולל הכנסות ריבית, נטו והכנסות שאינן מריבית
** בשנת 2016 כולל הכנסות ריבית בגין שנים קודמות במגזר משקי בית.

ב. רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק

חלק המגזר מסך הרווח הנקי	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		במיליוני ש"ח		
	2017	2016	2017	2016	
שינוי אחוזים	שינוי אחוזים	שינוי אחוזים	שינוי אחוזים	שינוי אחוזים	
באחוזים	באחוזים	באחוזים	באחוזים	באחוזים	
					במיליוני ש"ח
(51.2%)	29.1	14.2	(51.2%)	29.1	מיגזר משקי בית*
50.0%	3.0	4.5	50.0%	3.0	מיגזר בנקאות פרטית
(5.2%)	15.3	14.5	(5.2%)	15.3	מיגזר עסקים קטנים וזעירים
28.8%	8.0	10.3	28.8%	8.0	מיגזר בנקאות עסקים בינוניים
(65.7%)	10.2	3.5	(65.7%)	10.2	מיגזר בנקאות עסקים גדולים
-	(0.1)	(0.1)	-	(0.1)	גופים מוסדיים
31.1%	18.3	24.0	31.1%	18.3	מיגזר ניהול פיננסי
(15.4%)	83.8	70.9	(15.4%)	83.8	סך הכל

* בשנת 2016 כולל הכנסות ריבית בגין שנים קודמות במגזר משקי בית.

חלק המגזר מסך הממוצע			לשנה שהסתיימה ביום		
השנתי של האשראי לציבור			31 בדצמבר		
בשנת			שינוי	2016	2017
2016	2017				
במיליוני ש"ח					
67.5%	67.9%	5.7%	8,028.2	8,484.8	מיגזר משקי בית
0.2%	0.2%	1.0%	19.7	19.9	מיגזר בנקאות פרטית
18.9%	17.9%	(0.6%)	2,245.6	2,231.3	מיגזר עסקים קטנים וזעירים
6.1%	7.3%	24.3%	728.6	906.0	מיגזר בנקאות עסקים בינוניים
7.3%	6.7%	(3.8%)	867.4	834.5	מיגזר בנקאות עסקים גדולים
-	-	191.7%	1.2	3.5	גופים מוסדיים
100.0%	100.0%	5.0%	11,890.7	12,480.0	סך הכל

ד. יתרות ממוצעות של פיקדונות הציבור

חלק המגזר מסך הממוצע			לשנה שהסתיימה ביום		
השנתי של פקדונות			31 בדצמבר		
הציבור בשנת			שינוי	2016	2017
2016	2017				
במיליוני ש"ח					
80.6%	81.4%	7.4%	13,326.3	14,317.1	מיגזר משקי בית
4.9%	5.2%	11.8%	812.3	908.3	מיגזר בנקאות פרטית
10.1%	9.7%	2.1%	1,664.4	1,698.8	מיגזר עסקים קטנים וזעירים
2.5%	2.2%	(5.8%)	415.9	391.7	מיגזר בנקאות עסקים בינוניים
1.8%	1.3%	(25.7%)	299.3	222.5	מיגזר בנקאות עסקים גדולים
0.1%	0.2%	55.5%	22.9	35.6	גופים מוסדיים
100.0%	100.0%	6.2%	16,541.1	17,574.0	סך הכל

פעילות אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית

פעילות אנשים פרטיים המוצגת להלן כוללת את פעילות משקי הבית ופעילות הבנקאות הפרטית. פעילות הבנקאות הפרטית בבנק אינה משמעותית (מידע מפורט ראה ביאור 27 לדוחות הכספיים)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	
במיליוני ₪		
278.0	251.1	הכנסות ריבית, נטו
183.3	190.4	הכנסות שאינן מריבית
461.3	441.5	סך הכנסות
12.5	21.5	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
394.5	391.8	הוצאות תפעוליות ואחרות
32.1	18.7	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
8,047.4	8,504.7	יתרה ממוצעת של נכסים
8,513.4	9,171.8	יתרת האשראי לציבור לוסף תקופת הדיווח
14,138.6	15,225.4	יתרה ממוצעת של התחייבויות
14,774.2	15,394.4	יתרת פיקדונות הציבור לוסף תקופת הדיווח

שינויים עיקריים בתוצאות הפעילות הקמעונאית בבנק בשנת 2017 בהשוואה לשנת 2016

הרווח הנקי של מגזר אנשים פרטיים בהגדרתו כאמור, המיוחס לבעלי מניות הבנק בשנת 2017 הסתכם ב- 18.7 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 32.1 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 41.7%. השינוי ברווח הנקי בשנת 2017 נובע בעיקר משינוי בהכנסות מריבית, אשר כללו בשנת 2016 הכנסות בגין שנים קודמות. רישום ההכנסות בגין ריבית שנים קודמות נובע מביטול התחייבות שנרשמה בספרי הבנק עקב הסדר פשרה שנחתם בחודש מרס 2016 בין הבנק לצד שלישי ליישוב מחלוקות בין הצדדים לגבי חישוב הפרשי הריבית אותם היה על הבנק לשלם.

סך ההכנסות בשנת 2017 הסתכמו ב- 441.5 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 461.3 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 4.3%. הירידה נובעת כאמור מהכנסה בגין שנים קודמות והיא קוזזה בחלקה בגידול בהיקף הפעילות.

סך ההוצאות להפסדי אשראי בשנת 2017 הסתכמו ב- 21.5 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 12.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ביחס לאשראי לוסף תקופה בשנת 2017 הסתכם ב- 0.23% בהשוואה ל- 0.15% בתקופה המקבילה אשתקד.

סך ההוצאות התפעוליות ואחרות בשנת 2017 הסתכמו ב- 391.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 394.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 0.7%. שינוי הנובע מירידה בהוצאות ישירות מיוחסות למגזר.

האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכם ב- 9,171.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 8,513.4 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016, גידול בשיעור של 7.7%.

פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכמו ב- 15,394.4 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 14,774.2 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016, גידול בשיעור של 4.2%.

הפעילות העיסוקית

להלן פרטים על הפעילות העיסוקית בבנק הכוללת את מגזרי הפעילות עסקים קטנים וזעירים, עסקים בינוניים ועסקים גדולים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2016				2017				
במיליוני ₪								
עסקים				עסקים				
סך הכל	עסקים	עסקים	קטנים	סך הכל	עסקים	עסקים	קטנים	
עיסוקי	גדולים	בינוניים	וזעירים	עיסוקי	גדולים	בינוניים	וזעירים	
150.5	23.2	24.9	102.4	153.7	20.9	29.3	103.5	הכנסות ריבית, נטו
40.7	3.3	5.2	32.2	44.3	4.0	5.5	34.8	הכנסות שאינן מריבית
191.2	26.5	30.1	134.6	198.0	24.9	34.8	138.3	סך הכנסות
14.9	(6.9)	3.1	18.7	45.7	5.4	4.5	35.8	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
119.5	16.2	13.4	89.9	110.1	14.3	14.7	81.1	הוצאות תפעוליות ואחרות
33.5	10.2	8.0	15.3	28.3	3.5	10.3	14.5	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
3,857.4	883.2	728.6	2,245.6	3,984.9	847.6	906.0	2,231.3	יתרה ממוצעת של נכסים
								יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
4,007.2	927.0	783.9	2,296.3	4,173.8	954.6	923.1	2,296.1	יתרה ממוצעת של התחייבויות
2,518.9	379.4	455.2	1,684.3	2,473.8	294.3	430.6	1,748.9	יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח
2,470.7	363.1	429.0	1,678.6	2,313.6	306.0	353.4	1,654.2	

שינויים עיקריים בתוצאות הפעילות העיסוקית בשנת 2017 בהשוואה לשנת 2016

הרווח הנקי של הפעילות העיסוקית, בשנת 2017 הסתכם ב- 28.3 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 33.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 15.5%. השינוי ברווח הנקי מתבטא בעיקר בגידול בהפרשה להפסדי אשראי שקוזז חלקית בגידול בסך ההכנסה ובקיטון בהוצאות התפעוליות והאחרות.

סך ההכנסות בשנת 2017 הסתכמו ב- 198.0 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 191.2 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 3.6%.

ההוצאות להפסדי אשראי בשנת 2017 הסתכמו ב- 45.7 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 14.9 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

סך ההוצאות התפעוליות ואחרות בשנת 2017 הסתכמו ב- 110.1 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 119.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 7.9%.

האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכם ב- 4,173.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 4,007.2 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016, גידול בשיעור של כ- 4.2%.

פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2017 הסתכמו ב- 2,313.6 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 2,470.7 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016, קיטון בשיעור של 6.4%.

מגזר ניהול פיננסי

סך כל ההכנסות במגזר זה הסתכמו בשנת 2017 ב- 43.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 35.7 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול בסך ההכנסות משקף גידול בהכנסה מפיקדונות בבנקים וירידה בעלות מימון כתבי התחייבות נדחים שקוזז בחלקו בירידה ברווח ממכשירים פיננסיים ALM.

הרווח הנקי במגזר הניהול הפיננסי בשנת 2017 הסתכם ב- 24.0 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 18.3 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

סקירת הסיכונים

<u>30</u>	תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם
<u>32</u>	סיכון אשראי
<u>44</u>	סיכון שוק
<u>58</u>	סיכון נזילות ומימון
<u>60</u>	סיכון תפעולי
<u>62</u>	סיכון משפטי
<u>63</u>	סיכונים אחרים

סקירת הסיכונים

מידע נוסף על הסיכונים ניתן למצוא בדוח על הסיכונים ובגילויים פיקוחיים נוספים באתר הבנק באינטרנט. יש לעיין בסקירה זו ביחד עם הדוח על הסיכונים ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2017 והדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017 והביאורים הנלווים להם.

תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם

א. סביבת הסיכון של הבנק

פעילותו של הבנק מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים שבהם הינם: סיכונים אשראי סיכונים שוק ונזילות, סיכונים תפעוליים ומשפטיים, סיכון ציות, סיכון איסור הלבנת הון, סיכון אסטרטגיה, סיכון משפטי וסיכון מוניטין.

ב. עקרונות ניהול הסיכון

- הסיכונים מנוהלים על ידי חברי הנהלה או בעלי תפקידים בכירים אחרים.
- בגין סיכונים אשראי, סיכונים שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל. במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Assessment Process), הבנק מבצע תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכונים נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.
- מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק מותאמת למדיניות קבוצת הבינלאומי ומכוונת להשגת היעדים האסטרטגיים והעסקיים שנקבעו, תוך טיפוח התמחויות בקבוצה, ניצול היתרונות למגוון וגודל, תוך שמירה על רמות הסיכון שאושרו ועל קיומם של מנגנוני ניהול, בקרה, ביקורת ודוח נאותים.
- תפיסת הסיכון הכוללת של הבנק עולה בקנה אחד עם המסגרת הרגולטורית שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים ועל העקרונות המנחים של וועדת באזל ומושתתת על העיקרון כי לכל פעילות בנקאית הטומנת בחובה סיכון יוגדרו ויאופיינו: מדיניות ותיאבון סיכון, מגבלות חשיפה לתחום והגדרת היקף ועומק החשיפה, מערך בקרה וביקורת, מערך דיווח, ומנגנון לכימות הרווח, מדידתו ודיווח עליו על פי אמות מידה מקובלות.
- ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח ובקרה, ומיושמים באמצעות שלושה קווי הגנה עיקריים: קו ההגנה הראשון שמקיימים האחראים על יצירת הסיכון וניהולו, קו ההגנה השני שמקיימות יחידות הבקרה הבלתי תלויות ביחידה לניהול סיכונים וחיבת החשבונאי הראשי וקו ההגנה השלישי שמקיימים מערך הביקורת הפנימית והחיצונית.
- מנהלת הסיכונים הראשית - הגב' רותי לפיד, נושאת באחריות מפורשת לפונקציית ניהול הסיכונים ולמסגרת ניהול הסיכונים המקיפה לרוחב הארגון כולו, כפופה למנכ"ל ומוכוונת מקצועית ע"י מנהל הסיכונים הראשי של הקבוצה.
- מנהלת הסיכונים הראשית אחראית לניהול הסיכונים התפעוליים ולהמשכיות עיסקית וכן משמשת כקצינת הציות הראשית והממונה על אכיפה פנימית בדיני נ"ע, אחראית איסור הלבנת הון ומימון טרור ויישום הוראות ה-FATCA.
- החשבונאי הראשי - רון עופר סלפטר, חבר הנהלה ומנהל חטיבה, אחראי על הבקרה על דיווח כספי ומהווה חלק מקו ההגנה השני.

במקביל לפעילות מנהלת הסיכונים הראשית נקבעו אחראים לסיכונים הייעודיים: מר ניר הרצנשטיין מנהל היחידה לניהול פיננסי אחראי לניהול סיכונים השוק והנזילות. מר דורון קליף מנהל החטיבה העיסקית אחראי לניהול סיכונים האשראי. עו"ד איה אשתר, היועצת המשפטית הראשית, אחראית על ניהול הסיכונים המשפטיים. מר משה יגן, מנהל החטיבה הקמעונאית אחראי לניהול סיכונים האסטרטגיה, המוניטין והתחרות. מר רון גריסר, מנכ"ל מתף - מיחשוב ותפעול פיננסי בע"מ, משמש כמנהל סיכונים IT. מר יהושע פלג, מנהל הגנת הסייבר ואבטחת מידע, משמש כמנהל סיכונים הסייבר.

- הסיכונים הנוספים אליהם חשוף הבנק – כגון, סיכוני רגולציה וחקיקה, מנוהלים אף הם כחלק מהניהול העסקי הכולל, על ידי כל אחד מחברי ההנהלה ונושאי משרה נוספים בתחום הנתון לאחריותם, ובמקביל מפוקחים, כחלק מניהול הסיכונים הקבוצתי האינטגרטיבי, גם על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הקבוצה באמצעות מנהל הסיכונים בבנק.

- מידי רבעון נכתב מסמך סיכונים על ידי היחידה לניהול סיכונים, שהינה בלתי תלויה ביחידות נוטלות הסיכון. המסמך מוצג בפני הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק.

- במסגרת מסמך הסיכונים מוצגים כלל הסיכונים, שאליהם חשוף הבנק במסגרת פעולותיו, תוך פירוט הממצאים ברמת הסיכון הספציפי וכן את תוצאות תרחישי הקיצון שבוצעו.

- במסמך מוצגת סקירת מנהלת הסיכונים הראשית על מצב ניהול הסיכונים בבנק ועל אפקטיביות ואיכות ניהול הסיכונים. כמו כן, נסקרות בו עמידה בתיאבון הסיכון ביחס לסיכונים השונים והערכות הסיכון וכן טיפול היחידה בתהליכים מרכזיים בסוגי הסיכונים השונים ופעולות מיוחדות, שננקטו על ידי היחידה ברבעון הרלוונטי.

- הבנק גיבש מתווה תרחישי קיצון לבחינת הנאותות ההונית, במסגרתו נבחנת התממשות כלל הסיכונים המהותיים והשפעתם על בסיס ההון ויחס ההון לרכיבי סיכון. תרחישי הקיצון הינם צופי פני עתיד ומשמשים ככלי נוסף לניהול הסיכונים ולאנדיקציה באשר להון שיידרש לספיגת הפסדים במקרה של זעזועים גדולים. חשיבות תרחישי הקיצון באה לידי ביטוי גם בתהליכי תכנון ההון.

לתיאור תיאבון הסיכון והעקרונות לניהול הסיכונים ראה התייחסות במסגרת תיאור הסיכונים העיקריים שפורסמו בדוחות הכספיים לשנת 2017.

למידע המפורט על ניהול הסיכונים הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ראה פרק משנה "גילויים פיקוחיים נוספים" בפרק מידע כספי באתר האינטרנט של הבנק.

א. כללי

סיכון האשראי הינו הסיכון שלוה או צד נגדי, של הבנק, לא יעמוד בהחייבויותיו כלפי הבנק על פי הסכם האשראי. כדי למזער את הסיכון מוגדרת בבנק מדיניות ניהול סיכונים אשראי ומגבלות החשיפה לגבי לווים/ענפים במגזרי הפעילות והמוצרים בשונים, בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 311.

ב. מדיניות ותיאבון סיכון

היחידה לניהול סיכונים הראשית מובילה את תהליך גיבוש מדיניות האשראי, תוך שיתוף הגורמים העסקיים האחראים על מתן האשראי בבנק. מסמך מדיניות האשראי שהינו תוצר של גיבוש מדיניות זו, נדון ומאושר לפחות אחת לשנה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון, ומתעדכן על פי השינויים והתמורות בשווקים הפיננסיים בארץ ובעולם, שינויים ברגולציה וכיו"ב. נהלי הבנק בתחום האשראי וניהול סיכון האשראי תומכים ומבטאים מדיניות זו הלכה למעשה.

מדיניות האשראי של הבנק נגזרת מהמדיניות הקבוצתית תוך שמירה על מאפייניו הייחודיים של הבנק. במסגרת המדיניות, התווה דירקטוריון הבנק אסטרטגיה לצמצום חשיפה בלתי רצויה לסיכון באמצעות הגדרת התיאבון לסיכון והוגדרו תחומי פעילות בהם לא יעניק הבנק אשראי במידה שרמת הסיכון הטמונה בהם גבוהה או רמת השליטה והבקרה עליהם אינה גבוהה, אף אם התשואה הפוטנציאלית העשויה להתקבל מהם גבוהה.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הבנק משקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים אשראי, תואם פעילות בנקאית זהירה, תואם לדרישות הפיקוחיות ותואם להיקף פעילות הבנק וצביונו. בהתאם, מדיניות הבנק כוללת הגדרת עקרונות מפורטים בכל ענף ותחום, לרבות מגבלות פרטניות ברמת תתי ענפים ותחומי פעילות המאופיינים ברמת סיכון גבוהה.

ג. מערכות למדידה, אמידה וניהול של סיכונים האשראי

הבנק אימץ מודלים פנימיים של החברה האם לדירוג סיכון האשראי הגלום בפעילות הלקוח, המתבססים ברובם על פרמטרים אובייקטיביים בקשר עם מצבו של הלקוח (מאפייני הלקוח, תמהיל הבטחונות, החוסן הפיננסי המשתקף מן הדוחות הכספיים של הלקוח, נתונים ענפיים וכיו"ב).

ד. מדיניות ניהול מערך הביטחונות

במסגרת מדיניות האשראי, לבנק מדיניות מפורטת בנושא קבלת נכסים כבטחונות לאשראי, אופן השעבוד שלהם ושיעורי הישענות עליהם.

ה. מדיניות איתור וטיפול בחובות בעייתיים והפרשות להפסדי אשראי

- בבנק קיימים תהליכים מובנים לזיהוי ואיתור מוקדם של לווים בעייתיים. הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כבעייתיים ומדיניות למדידת הפרשה להפסדי אשראי על מנת לקיים הפרשה ברמה המתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי.
- במסגרת הבנק פועלות יחידות ייעודיות לטיפול בחובות בעייתיים.
- כאמור בפרק מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים, בהתאם להוראת המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי מיישם הבנק, החל מיום 1 בינואר 2011, את תקני החשבונאות האמריקאיים בנושא (ASC 310) ועמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור.

1. פיקוח ובקרה על ניהול החשיפה לסיכונים אשראי

הבנק מקיים מעטפת נאותה של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה וביקורת על תהליך ניהול סיכונים אשראי. תפיסת הניהול והבקרה של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה שוטפים של החשיפה לסיכונים אשראי ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו.

ניהול החשיפה לסיכונים אשראי נבחן ומבוקר באופן שוטף, במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון והנהלה וכן על ידי דרגי הביניים, כמפורט בדוח הסיכונים באינטרנט. לבנק מערכת לתיעוד המסמכים המשפטיים היוצרים את השעבודים על הנכסים שניתנו כביטחון בתיקי הלקוחות ומערכת המנהלת מעקב אחר שוויים של נכסים אלה.

2. ניהול סיכונים סביבתיים

במסגרת מדיניות האשראי של הבנק, אושרה מדיניות לניהול סיכונים סביבתיים בתחום האשראי. בגיבוש המדיניות נסמך הבנק על מדיניות חברת האם המטמיעה מדיניות קבוצתית ומסתייעת ביועצים חיצוניים.

3. דיווח על החשיפה לסיכונים אשראי

הנהלה ודירקטוריון הבנק מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים אשראי, ובתחכים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה.

בנוסף, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, מדווחת החשיפה לסיכונים אשראי, בהשוואה למסגרות, למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון ולסמכויות כנדרש בהוראות 310 ו-311 להוראות ניהול בנקאי תקין.

4. חשיפות משמעותיות לקבוצות לווים

ליום 31 בדצמבר 2017 אין קבוצת לווים אשר חבותה נטו, על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראה 313, עולה על 15% מהון הבנק המחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין בדבר מדידה והלימות ההון, (ליום 31 בדצמבר 2016 קבוצת לווים אחת).

5. איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי

סיכון האשראי הבעייתי הסתכם ביום 31 בדצמבר 2017 ב- 373.1 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 323.4 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016. יחס סיכון האשראי הבעייתי לסיכון האשראי הכולל לציבור הסתכם ביום 31 בדצמבר 2017 ב- 1.9% בהשוואה ל- 1.7% ביום 31 בדצמבר 2016.

1. סיכון אשראי בעייתי

יתרה ליום 31 בדצמבר 2016			יתרה ליום 31 בדצמבר 2017			
חוץ			חוץ			
מאזני	מאזני	כולל	מאזני	מאזני	כולל	
במיליוני ש"ח						
103.3	3.3	100.0	137.6	7.1	130.5	סיכון אשראי פגום
63.4	-	63.4	85.9	-	85.9	סיכון אשראי נחות
156.7	17.6	139.1	149.6	12.3	137.3	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת
323.4	20.9	302.5	373.1	19.4	353.7	סך סיכון אשראי בעייתי*
		23.4			20.9	*מזה: חובות שאינם פגומים בפיגור של 90 יום או יותר

2. נכסים שאינם מבעים:

יתרה ליום 31 בדצמבר 2016			יתרה ליום 31 בדצמבר 2017			
חוץ			חוץ			
מאזני	מאזני	כולל	מאזני	מאזני	כולל	
במיליוני ש"ח						
85.7	3.3	82.4	118.5	7.1	111.4	חובות פגומים
						שנבדק על בסיס פרטני
-	-	-	-	-	-	שנבדק על בסיס קבוצתי
85.7	3.3	82.4	118.5	7.1	111.4	סך הכל נכסים שאינם מבעים

3. חובות פגומים בארגון מחדש של חוב בעייתי שצוברים ריבית

יתרה ליום	
31.12.16	31.12.17
במיליוני ש"ח	
14.9	16.3

חובות פגומים בארגון מחדש של חוב בעייתי שצוברים הכנסות ריבית

4. שינויים בחובות הפגומים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	
במיליוני ש"ח		
99.3	97.3	יתרת חובות פגומים לתחילת התקופה
55.3	89.6	סוגו כחובות פגומים
(33.2)	(35.3)	גביית חובות פגומים
(24.1)	(23.9)	מחיקות חשבונאיות
97.3	127.7	יתרת חובות פגומים לסוף התקופה

5. מדדי סיכון אשראי

ליום 31 בדצמבר 2016	ליום 31 בדצמבר 2017	
0.78%	0.96%	שיעור יתרת אשראי פגום לציבור מיתרת האשראי לציבור
		שיעור יתרת אשראי שאינו פגום לציבור שנמצא בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור
0.19%	0.16%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
1.13%	1.29%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי הפגום לציבור
145.84%	135.16%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור
1.75%	1.93%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור
0.23%	0.54%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור
0.14%	0.30%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי בגין אשראי לציבור
11.77%	21.55%	שיעור חבות פגומים או חובות בפיגור של 90 ימים או יותר מתוך האשראי לציבור

בשנת 2017 חל גידול בהיקף ההפרשה להפסדי אשראי הנובע מגידול בהיקף החובות הבעייתיים ובעיקר חובות עיסקיים קטנים. המדדים המשקפים את היקף ההוצאה עלו בהתאם. החלק העיקרי של ההוצאה מיוחס לחובות המטופלים באופן קבוצתי ומתבטא בגידול בהיקף החובות שנמחקו חשבונאית ובשיעור מתון יותר במדדים המשקפים את יתרת ההפרשה.

יא. הפרשה להפסדי אשראי

הבנק פועל בנושא הוצאות בגין הפסדי אשראי וחובות בעייתיים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים שנכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2011 והעדכונים שלהן מאז מועד זה. הבנק נוהג לאמוד, להעריך ולעדכן את גובה ההפרשה להפסדי אשראי בכל שנה קלנדרית, בהתאם לתחזיות הכלכליות, הערכות לגבי השווקים השונים וניסיון העבר. במהלך השנה עודכן מודל קביעת מקדם ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בענף פרטיים כך שישקף מספר רחב יותר של פרמטרים. המודל המשמש בכל הקבוצה אומץ תוך ביצוע התאמות לפרמטרים שונים בבנק.

למידע נוסף בדבר ההפרשות להפסדי אשראי ראה באור 31.

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק פעילות בישראל במיליוני ש"ח

ליום 31 בדצמבר 2017										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) (3)						סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי (4)										
יתרת הפרשה	מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי		פגום	בעייתי (2)	מזה: חובות (2)	סך הכל	דירוג ביצוע אשראי (5) (6)		סך הכל
		נטו	אשראי					אשראי	אשראי	
3.0	(0.5)	(0.4)	4.7	9.0	127.6	145.6	9.0	119.0	145.7	ציבור - מסחרי
-	-	-	-	-	18.2	21.9	-	22.0	22.1	חקלאות
19.9	0.5	4.4	20.6	43.6	866.6	1,039.5	43.6	910.8	1,063.5	כרייה וחציבה
8.7	(2.8)	(0.7)	9.1	15.6	411.7	650.6	15.6	578.3	650.5	תעשייה
0.6	-	0.1	0.2	0.5	167.7	180.7	0.5	172.3	180.8	בינוי ונדל"ן - בינוי
0.4	-	0.1	-	0.1	103.9	122.3	0.1	148.8	150.1	בינוי ונדל"ן - נדל"ן
44.6	16.0	31.8	48.0	99.9	1,228.1	1,405.8	99.9	1,237.6	1,406.7	אספקת חשמל ומים
5.5	10.3	3.7	6.5	15.9	129.1	159.3	15.9	129.5	159.3	מסחר
3.0	1.3	1.1	1.5	6.5	192.8	222.3	9.3	208.0	232.6	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
5.6	(2.2)	0.5	4.2	24.0	291.9	362.1	24.0	237.1	362.2	תחבורה ואחסנה
0.8	0.1	0.2	1.2	2.4	26.5	34.6	2.4	27.4	37.9	מידע ותקשורת
3.1	2.6	2.3	2.8	11.1	289.7	427.3	11.1	369.5	427.4	שרותים פיננסיים
2.4	1.9	2.6	1.7	4.9	328.1	422.6	4.9	408.8	422.6	שרותים עסקיים
97.6	27.2	45.7	100.5	233.5	4,181.9	5,194.6	236.3	4,569.1	5,261.4	אחרים
2.1	0.3	0.6	0.2	1.7	284.5	284.5	1.7	275.5	284.5	שרותים ציבוריים וקהילתיים
78.7	9.7	20.9	34.1	135.1	8,887.3	13,751.2	135.1	13,244.3	13,756.7	סך הכל מסחרי
178.4	37.2	67.2	134.8	370.3	13,353.7	19,230.3	373.1	18,088.9	19,302.6	אנשים פרטיים
-	-	-	-	-	2,159.1	2,159.1	-	2,233.1	2,233.1	הלוואות לדיור
-	-	-	-	-	57.4	58.4	-	917.7	917.7	אנשים פרטיים - אחר
178.4	37.2	67.2	134.8	370.3	15,570.2	21,447.8	373.1	21,239.7	22,453.4	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	2,159.1	2,159.1	-	2,233.1	2,233.1	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	57.4	58.4	-	917.7	917.7	ממשלה בישראל
178.4	37.2	67.2	134.8	370.3	15,570.2	21,447.8	373.1	21,239.7	22,453.4	סך הכל פעילות בישראל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אג"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים, וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך 15,570.2 מיליון ש"ח, 966.7 מיליון ש"ח, 14.4 מיליון ש"ח, 5,902.1 מיליון ש"ח, בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק
- (6) סיכון אשראי מאזני וחובות מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

ליום 31 בדצמבר 2016

סיכון אשראי כולל (1)		חובות (2) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) (3)						הפסדי אשראי (4)	
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך הכל	מזה: חובות (2)	בעייתי (6)	פגום	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי	יתרת הפרשה	
146.3	133.5	146.3	124.8	8.7	5.6	1.9	0.7	2.9	
29.4	28.0	29.2	25.5	-	-	-	0.1	-	
1,006.0	915.3	982.9	799.8	38.3	14.1	(8.7)	(0.7)	16.0	
636.4	564.1	636.4	320.9	20.0	5.6	0.6	(0.1)	6.6	
162.6	159.7	158.1	142.9	0.5	0.5	(0.4)	-	0.5	
142.2	141.8	114.2	95.1	0.3	0.1	(0.2)	-	0.3	
1,399.3	1,290.1	1,399.2	1,223.6	77.3	23.8	17.2	9.9	28.8	
195.7	141.3	195.5	162.1	23.6	12.9	3.3	2.6	12.1	
221.5	197.4	210.7	179.0	6.6	1.6	0.8	-	3.2	
312.9	284.7	312.9	214.4	8.5	2.0	0.2	(0.7)	2.9	
81.0	62.3	81.0	76.1	2.1	1.5	(0.5)	(0.4)	0.7	
408.2	351.9	408.2	284.1	11.4	2.1	2.1	0.8	3.4	
474.6	451.7	474.6	360.9	5.3	2.0	(0.4)	(0.3)	1.7	
5,216.1	4,721.8	5,149.2	4,009.2	205.3	71.8	15.9	11.9	79.1	
250.2	225.1	250.2	250.2	2.8	0.3	0.6	0.3	1.8	
13,063.6	12,291.8	13,058.6	8,263.2	115.3	28.5	10.9	4.5	67.5	
18,529.9	17,238.7	18,458.0	12,522.6	323.4	100.6	27.4	16.7	148.4	
2,185.1	2,185.1	2,016.4	2,016.4	-	-	-	-	-	
1,212.0	1,212.0	33.5	28.4	-	-	-	-	-	
21,927.0	20,635.8	20,507.9	14,567.4	323.4	100.6	27.4	16.7	148.4	

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אג"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים, וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך 14,567.4 מיליון ש"ח, 1,379.0 מיליון ש"ח, 15.1 מיליון ש"ח, 5,965.5 מיליון ש"ח, בהתאמה.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים

(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות)

(5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק

(6) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת

סיכונים בתיק הלוואות למשקי בית

כללי

הצריכה הפרטית נמצאת בשנים האחרונות במגמת צמיחה וכפועל יוצא גם היקף האשראי לאנשים פרטיים. מדיניות האשראי לאנשים פרטיים משקפת למעשה את תיאבון הסיכון של הבנק וכוונותיו לגבי רמות הסיכון שברצונו ליטול וכן את הפרופיל הרצוי לתיק האשראי לאנשים פרטיים והיקפו ביחס לתיק האשראי הכולל. תיאבון הסיכון של הבנק משקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים אשראי, תואם פעילות זהירה, תואם לדרישות הפיקוחיות ותואם להיקף פעילות הבנק ולצביונו.

המדיניות מתבססת על מערכת פנימית לדירוג סיכון האשראי לאנשים פרטיים על פי מודלים סטטיסטיים המתעדכנים באופן שוטף וכן על ידי כללים עסקיים ועקרונות למתן אשראי בהתאם לבחינת כושר ההחזר של הלקוח ברמה פרטנית וכן על ניתוח והערכה של מכלול פרמטרים נוספים, להם השלכה על איתנותו הפיננסית של הלווה.

תפיסה זו משתקפת היטב במדיניות האשראי של הבנק באמצעות מגבלות כמותיות ואיכותיות למתן אשראי ברמת הלקוח הבודד וברמת הבנק, וכן בתהליכי בקרה ובתהליכי עבודה מובנים, בקווי הבקרה השונים. מודלים של דירוג סיכונים אשראי משמשים את הקבוצה הן להעמדת אשראי ישיר באמצעות האינטרנט, האפליקציה והבינלאומי קול, והן בתהליך החיתום של האשראי בסניפים. המלצות האשראי הנגזרות מהמודלים הסטטיסטיים, יחד עם נהלי הבנק הנסמכים על מדיניות האשראי של הבנק והמגבלות האיכותיות והכמותיות הכלולות בה, מגלמים את תיאבון הסיכון המידתי של הקבוצה בתחום האשראי הצרכני.

מרבית הלקוחות במגזר משקי הבית בבנק הינם שכירים, חלק ניכר מהם עובדים או עובדים לשעבר במערכת הביטחון. יחד עם זאת הבנק מעניק שירותים ללקוחות פרטיים אחרים על בסיס הסכמים אישיים ועל בסיס הסכמים מפעליים.

אוכלוסיית השכירים במערכת הביטחון הינה אוכלוסייה בעלת מקורות הכנסה יציבים ובעלת כושר החזר. חלק מן האשראי לאוכלוסייה זו ניתן במסגרת מכרזים למתן אשראי וקביעת תנאי ניהול חשבון בהם זכה הבנק לאורך השנים (האחרון שבהם נערך באוקטובר 2015). הלוואות הניתנות במסגרת מכרזי משרד הביטחון משקפות בחלקן היוון זכויות ומאופיינות בסכומים גדולים לתקופות ארוכות. במסגרת תנאי מכרז משרד הביטחון נקבעה אחריותו של משרד הביטחון לתשלום במצב של כשל אשראי. החזרי הלוואות אלה והלוואות נוספות לאוכלוסיית מערכת הביטחון וכן הלוואות הניתנות במסגרת הסכמים מפעליים מנוכחים מן השכר ישירות. הסכמים ודפוסים פעולה אלה מקטינים את סיכון האשראי לאוכלוסיית אלה.

להלן פרטים על סיכון האשראי לאנשים פרטיים לא כולל הלוואות לדירוג

שינוי ב-%	יתרה ליום 31 בדצמבר		סיכון אשראי מאזני
	2016	2017	
	במיליוני ש"ח		
			עושה
(1.0%)	647.5	640.8	כרטיסי אשראי
13.4%	1,170.7	1,328.1	הלוואות
7.3%	6,445.0	6,918.4	סך הכל סיכון אשראי מאזני
7.6%	8,263.2	8,887.3	
			סיכון אשראי חוץ מאזני
			מסגרת עושה
7.0%	1,379.2	1,475.4	מסגרת כרטיסי אשראי
13.1%	2,321.0	2,625.0	התחייבויות אחרות
(30.3%)	1,095.2	763.5	סך הכל סיכון אשראי חוץ מאזני
1.4%	4,795.4	4,863.9	
5.3%	13,058.6	13,751.2	סיכון אשראי כולל
5.7%	8,047.9	8,507.0	מוצע סיכון אשראי מאזני

תיאור הפעילות

א. חיתום האשראי למשקי בית

חיתום האשראי למשקי בית מבוסס על פרמטרים אישיים של הלקוח ומשקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים אשראי. תפיסה זו משתקפת היטב במגבלות כמותיות ואיכותיות וכן באמצעות מגוון רחב של תהליכי עבודה מובנים ותהליכי בקר הדוקים בקווי הבקרה השונים.

הבנק מציע אשראי ללקוחות באופן יזום ע"ב ניטור מאפייני הסיכון של הלקוח ואיתור צרכיו. תהליך זה מושתת על ערכי הגינות ושקיפות כלפי הלקוח, כאשר בכל שיחה יזומה של הבנק (או אגב חשיפת הלקוח למידע שיווקי באתר האינטרנט או באפליקציה) ניתן ללקוח גילוי מלא על הנכסים וההתחייבויות בחשבונו והתשואות בגינם ככל שניתן לחשבן. מידע זה נועד לאפשר ללקוח קבלת החלטה מושכלת בדבר כדאיות לקיחת ההלוואה, וזאת טרם ביצוע הפעולה.

בתהליך החיתום נבחנים מספר קריטריונים המהווים כלי תומך החלטה. בין היתר נבחנים אינפורמציה כללית על הלקוח (זהותו, חוסנו הפיננסי, התנהלותו בחשבון וכל מידע נוסף אשר בידו לסייע בתהליך החיתום), מטרת האשראי, פעילות הלקוח בבנק בהקשר לתמחור העיסקה, כושר ההחזר, תמהיל האשראי הכולל בחשבון והתאמתו לצורכי הלקוח.

ב. להלן פרטים על מאפייני סיכון האשראי ללקוחות פרטיים:

1) סיכון האשראי לפי גודל (*)

ליום 31 בדצמבר 2017			
אשראי	אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי כולל (**)	
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	
68.9	116.4	185.3	עד 10 אלפי ש"ח
141.1	280.5	421.6	10-20 אלפי ש"ח
377.7	681.9	1,059.6	20-40 אלפי ש"ח
1,004.9	1,144.6	2,149.5	40-80 אלפי ש"ח
1,850.0	1,213.4	3,063.4	80-150 אלפי ש"ח
2,555.7	970.9	3,526.6	150-300 אלפי ש"ח
2,889.0	456.2	3,345.2	מעל 300 אלפי ש"ח
8,887.3	4,863.9	13,751.2	סך הכל

(*) הגדרת לווה- בהתאם להגדרות הוראת ניהול בנקאי תקין 313.

(**) סיכון אשראי כולל לפני הפרשה להפסדי אשראי - למעט חבות בגין נגזרים ולמעט הלוואות לדיוור.

2) סיכון אשראי מאזני לפי גובה ההכנסה* ותיק נכסים פיננסי

סיכון אשראי מאזני		סיכון		
תיק נכסים פיננסיים**	תיק נכסים פיננסיים**	סך הכל סיכון אשראי	אשראי	
נמוך מ- 50 אלף ש"ח	גבוה מ- 50 אלף ש"ח	מאזני	חוץ מאזני	מליוני ש"ח
227.0	7.0	234.0	61.1	גובה ההכנסה לחשבון
1,587.7	138.1	1,725.8	868.2	ללא הכנסה קבועה לחשבון
1,685.2	427.8	2,113.0	1,273.7	נמוכה מ- 10 אלפי ש"ח
2,721.6	2,092.9	4,814.5	2,660.9	גבוהה מ- 10 אלפי ש"ח
6,221.5	2,665.8	8,887.3	4,863.9	ונמוכה מ- 20 אלפי ש"ח
				גבוהה מ- 20 אלפי ש"ח
				סך הכל

*הכנסה קבועה לחשבון, כהגדרתה בהוראה 836 (משכורת בפועל + סך קצבאות + הפקדות מזומן + הפקדות שיקים).

**תיק הנכסים הפיננסיים המקושר לחשבון כגון: פיקדונות כספיים (לרבות יתרות עו"ש), תיקי ניירות ערך ונכסים כספיים אחרים.

3) התפלגות סיכון אשראי לפי התקופה הממוצעת שנותרה לפירעון (לפי המועד הסופי לפירעון ההלוואה)

ליום 31 בדצמבר 2017

תקופה נותרת ממוצעת בשנים	יתרות אשראי		עד שנה
	במיליוני ש"ח	בשנים	
0.1	2,125.3		משנה עד 3 שנים
2.1	1,189.1		מ-3 עד 5 שנים
4.1	1,585.1		מ-5 עד 7 שנים
6.0	1,132.0		מעל 7 שנים
12.1	2,835.1		ללא תקופת פרעון
-	20.7		סך הכל
5.7	8,887.3		

4) יתרות סיכון אשראי מובטח

ליום 31 בדצמבר 2017

במיליוני ש"ח			
סך יתרת אשראי	יתרת אשראי חוץ מאזני	יתרת אשראי מאזני	
10,557.8	4,132.2	6,425.6	סך אשראי שאינו מגובה בביטחונות
3,193.4	731.7	2,461.7	סך אשראי המגובה בביטחונות*
13,751.2	4,863.9	8,887.3	סה"כ

*מזה ביטחונות נזילים 74.8 מיליון ש"ח.

5) יתרות אשראי לפי חשיפה לשינויים בשיעורי ריבית

ליום 31 בדצמבר 2017

יתרות אשראי		סוג האשראי
במיליוני ש"ח		
6,649.6		אשראי בריבית משתנה
268.8		אשראי בריבית קבועה
640.8		עו"ש
1,328.1		כרטיסי אשראי
8,887.3		סך הכל

ג. אופן פיקוח ומעקב על מאפייני הסיכון

הבנק מכשיר את עובדיו ברמת מיומנות מקצועית גבוהה בתחום האשראי ומקיים מערכות ממוחשבות תומכות החלטה, בקרה ומעקב לאיתור מוקדם של לווים בפיגור או תסמינים שליליים. תיק האשראי למשקי הבית מפוזר בין מספר רב של לווים. ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים בבנק באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח, בקרה וביקורת. הבקורות בנושא האשראי הצרכני מבוצעות באמצעות שלושת קווי ההגנה. במסגרת הבקורות המבוצעות על ידי הקו הראשון מבוצע: מעקב אחר חריגה ממסגרת עו"ש וחח"ד, בדיקת אשראי בעייתי בפיגור ובקרה אחר התפתחות האשראי הצרכני הבעייתי בסניפים. בקו השני קיימות מגוון בקרות, כאשר עיקרן נועדו לבחון את ההתנהלות הפיננסית בחשבונות ולאחר סימנים להתדרדרות במצב החוב. סימני התדרדרות יכולים לנבוע מירידה במחזורי פעילות, חריגות ממסגרות מאושרות וכדומה. בנוסף, הבנק משתמש במערכות ממוכנות תומכות כגון מערכת לאיתור וטיפול בחובות בעלי סממנים בעייתיים ומערכת סטטיסטית לניבוי כשל אשראי. הקו השלישי, מערך הביקורת הפנימית, אחראי לביצוע ביקורת בלתי תלויה על ניהול הסיכון, מסגרת העבודה והבקורות לניטור סיכוני אשראי צרכני, לרבות עבודת קווי ההגנה הראשון והשני לסיכון זה.

אשראי משקי בית בעייתי

להלן פרטים על היקף האשראי הבעייתי למשקי בית:

שינוי	יתרה ליום 31 בדצמבר		
	2016	2017	
ב-%	במיליוני ש"ח		
19.6%	28.5	34.1	סיכון אשראי פגום
16.4%	86.8	101.0	סיכון אשראי בעייתי לא פגום
17.2%	115.3	135.1	סך סיכון האשראי הבעייתי *
			* מזה: חובות שאינם פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר
(14.3%)	6.3	5.4	

שיעור החובות הבעייתיים ביום 31 בדצמבר 2017 ביחס לאשראי המאזני הוא כ- 1.5% בהשוואה ל- 1.4% ביום 31 בדצמבר 2016. שיעור ההוצאה להפסדי אשראי במגזר משקי הבית מסך האשראי בשנת 2017 הינו 0.23% בהשוואה ל- 0.15% בשנת 2016. שיעור הפסדי האשראי והיקף ביצוע הסדרי אשראי למשקי בית בבנק נמוך ומבטא הן את איכות האשראי והן את איכות מנגנוני המעקב, הבקרה והגבייה.

חשיפה למדינות זרות (1)

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך (4) *

ליום 31 בדצמבר 2017

המדינה	חשיפה מאזנית (2)		חשיפה חוץ מאזנית (2),(3)			ספרד	
	חשיפה מאזנית מעבר לגבול	סיכון אשראי מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חשיפה מאזנית מעבר לגבול (2)			איטליה
				סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	לפרעון מעל שנה		
יוון	-	-	3.8	-	2.6	0.1	
הודו	-	-	1.2	-	8.9	52.4	
בריטניה	-	-	-	-	1.5	71.8	
אחרות	-	-	-	-	0.1	229.9	
סך כל החשיפות למדינות זרות	367.2	7.9	109.8	-	45.6	321.6	
סך החשיפות למדינות LDC	105.9	4.0	25.7	-	105.9	-	

ליום 31 בדצמבר 2016

המדינה	חשיפה מאזנית (2)		חשיפה חוץ מאזנית (2),(3)			ספרד	
	חשיפה מאזנית מעבר לגבול	סיכון אשראי מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חשיפה מאזנית מעבר לגבול (2)			איטליה
				סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	לפרעון מעל שנה		
אירלנד	-	-	4.9	-	2.7	0.8	
הודו	-	-	1.8	-	14.3	30.3	
בריטניה	-	-	-	-	2.0	71.2	
אחרות	-	-	-	-	0.8	174.5	
סך כל החשיפות למדינות זרות	295.8	9.5	132.4	-	0.1	295.7	
סך החשיפות למדינות LDC	54.9	1.0	46.9	-	54.8	0.1	

* עיקר האשראי שניתן בפועל הינו אשראי פקטורינג המובטח בביטוח אשראי בחברות ביטוח.

חלק ב' - מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% ובין 1% מסך הנכסים בבנק או בין 15% ובין 20% מההון לפי הנמוך
 בימים 31 בדצמבר 2017 ו-2016 לא קיימת חשיפה למדינות זרות שסך החשיפה של כל אחת מהן הינו בין 0.75% או בין 15% ובין 20% מההון לפי הנמוך.

חלק ג'- מידע בדבר חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות*

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

אירלנד	פורטו ריקו	פורטוגל	יוון	
0.8	1.8	2.0	-	סכום החשיפה בתחילת תקופה
(0.1)	-	(0.5)	-	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
-	2.0	-	0.1	חשיפות שהתווספו
-	-	-	-	שינויים אחרים (לרבות הפרשות ומחיקות)
0.7	3.8	1.5	0.1	סכום החשיפה בסוף תקופה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

אירלנד	פורטו ריקו	קפריסין	פורטוגל	
0.4	2.7	0.3	1.3	סכום החשיפה בתחילת תקופה
(0.1)	(0.9)	(6.2)	0.7	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
0.5	-	5.9	-	חשיפות שהתווספו
-	-	-	-	שינויים אחרים (לרבות הפרשות ומחיקות)
0.8	1.8	-	2.0	סכום החשיפה בסוף תקופה

* עיקר האשראי שניתן בפועל הינו אשראי פקטורינג המובטח בביטוח אשראי בחברות ביטוח.

הערות לעמוד קודם:

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי מאזני וחוזף מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעיית וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) ניתן מידע גם בדבר כל החשיפות למדינות פורטוגל, איטליה, יוון וספרד.

Leveraged Finance - מימון ממונף

מימון ממונף מוגדר כאשראי למימון עסקאות הוניות בתאגידיים (כמוגדר בהוראת בנק ישראל מספר 323) אשר עונה על תבחינים מסויימים, ואשראי הניתן ללווים המאופיינים ברמות מינוף פיננסי גבוהות.
 הבנק מחשיב מימון ממונף כאשראי הנכלל באחת מארבע הקבוצות כמפורט בדוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק לשנת 2017.
 אין חשיפה מאזנית בגין עסקאות בגין אשראי לרכישת אמצעי שליטה ליום 31 בדצמבר 2017 (31 בדצמבר 2016 - 21.1 מיליון ש"ח).
 ליום 31 בדצמבר 2017 סך כל החשיפה החוץ מאזנית בגין עסקאות הוניות ממונפות הסתכם בכ - 20 מיליון ש"ח (אין חשיפה חוץ מאזנית ליום 31 בדצמבר 2016).
 לימים 31 בדצמבר 2017 ו-2016 אין חשיפה מאזנית למימון ממונף.

עסקאות סינדיקציה ורכישות אשראי

סינדיקציה הינה עסקה שבה מספר מלווים חולקים מתן הלוואה ללווה יחיד, אך כל מלווה מעמיד הלוואה בסכום מסוים ללווה ויש לו את הזכות להיפרע ממנו. לעיתים קרובות קבוצות של מלווים מממנות יחד אותן הלוואות כאשר הסכום שהועמד גדול יותר מהנכונות של מלווה יחיד כלשהו להלוות. הבנק נקשר במס' עסקאות אשראי מסוג סינדיקציה בסך כולל של כ- 253.7 מ' ש"ח (31 בדצמבר 2016 – 78.2 מ' ש"ח) עיקר האשראי ניתן בשותפות עם גוף מוסדי על פי תנאי מכרז החשב הכללי במשרד האוצר להעמדת הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בערבות מדינה. במהלך עסקים שוטף הבנק מבצע עסקאות רכישה של אשראי לזמן קצר. היקף הביצוע של עסקאות אלו במהלך שנת 2017 הסתכם בכ- 2.8 מיליארד ש"ח (בשנת 2016 כ- 2.3 מיליארד ש"ח). למידע נוסף ראה ביאור 28 ב-1.1. לדוחות הכספיים.

סיכון שוק

א. כללי

1. סיכון שוק (סיכון פיננסי) הינו סיכון קיים או עתידי להפסד או לירידת ערך הנובע משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים. ובכללם: סיכון ריבית, סיכון מטבע, סיכון אינפלציה וסיכון מחיר מניות.
2. לבנק מדיניות מפורטת לניהול החשיפה לסיכונים פיננסיים, אשר מתווה ומפרטת, בין היתר, תיאבון כולל לסיכונים פיננסיים ותיאבון לסיכון בחתך הסיכון הבודד, עקרונות לפעילות ומגבלות לסיכונים השוק אליהם חשוף הבנק ברמת אפיקי השקעה.

ב. הפיקוח והבקרה על ניהול החשיפה לסיכונים השוק

הבנק מקיים מערך נאות של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה בלתי תלויה וביקורת על תהליך ניהול סיכונים השוק. התפיסה הניהולית והבקרתית של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה שוטפים של החשיפה לסיכונים שוק ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו. ניהול החשיפה לסיכונים השוק נבחן ומבוקר באופן שוטף במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון וההנהלה וכן על ידי דרגי הביניים כמפורט בדוח הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

ג. דיווח על החשיפות לסיכונים שוק

הנהלת הבנק והדירקטוריון מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים שוק, ובחתיכים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה, בין היתר, התפתחויות בסיכון ובסביבה הפיננסית ועמידה במגבלות.

ד. תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הבנק משקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים פיננסיים, תואם פעילות בנקאית זהירה, מידתי ותואם לדרישות הפיקוחיות ולהיקף פעילות הבנק לצביונו. ככלל, הבנק שואף למזער את החשיפות הפיננסיות שהוא נוטל, ופועל ליצירת רווחיות נאותה תוך כדי נטילת סיכונים פיננסיים נמוכים. תפיסה זו משתקפת היטב במדיניות הבנק באמצעות מגוון רחב מאוד של מגבלות סיכון/הפסד כמותיות ומידתיות ביחס להון הבנק, וכן בתהליכי בקרה הדוקים ובתהליכי עבודה מובנים בקווי הבקרה השונים.

ה. המתודולוגיה לאמידת החשיפה לסיכון שוק

הבנק, כחלק מקבוצת הבינלאומי, עושה שימוש במספר מודלים מקובלים לצורך ניהול החשיפה לסיכונים השוק הכוללים גם את מדד הערך בסיכון (VAR) וכן מבחני קיצון.

ו. החשיפה לריבית

כללי

סיכון הריבית הוא סיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית, המשפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשיריו חוץ מאזניים, מכיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (ובמקרים מסוימים התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הריבית. צורותיו העיקריות של סיכון הריבית שאליו נחשף הבנק כוללות: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס וסיכון אופציות. סיכון הריבית, לכלל התיק, הינו אחד הסיכונים הדומיננטיים להם חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח. הבנק מנהל את סיכונים הריבית בהתאם להוראת בנק ישראל בנושא ניהול סיכון הריבית (הוראה 333), בדגש על סיכון הריבית בתיק הבנקאי. נקבעה מדיניות בנושא ניהול סיכון הריבית בהתאם להוראות.

ניהול החשיפה

ניהול החשיפה לסיכונים בריבית נעשה על ידי התאמת משך החיים הממוצע של המקורות והשימושים, ותוך צמצום החשיפה לשחיקת השווי ההוגן, כתוצאה משינויים בלתי צפויים בשערי הריבית, בכפוף למגבלות שקבע הדירקטוריון. בכל מגזר נמדדת החשיפה לשינוי בלתי צפוי בשיעור הריבית לכל התקופות ובתרחישי ריבית שונים, ונמדדת השפעתה על השחיקה הפוטנציאלית של השווי הכלכלי ושל הרווח החשבונאי עבור שנים עשר חודשים קדימה, בכל אחד מהמגזרים בנפרד, וגם בכל המגזרים יחד. החשיפה העיקרית לסיכוני ריבית בבנק מיוחסת לפעילות המימון במגזר השקלי הלא צמוד ובמגזר צמוד המדד, ונובעת ממאפייני ההשקעה, הנגזרים מטווח השימושים והמקורות במגזרים אלה. הבנק עושה שימוש בנגזרים כחלק מניהול הנכסים וההתחייבויות, ובכלל זה לצרכי גידור, על מנת למזער את סיכון הריבית בפעילויות פרטניות בתיקי הנוסטרו.

התיאבון לסיכון

- תיאבון הסיכון לריבית כפי שמשקף במגבלות הינו מידתי, וניצול מסגרות החשיפה מבוצע בהתאם להערכות הבנק בנוגע לשיעורי הריבית הצפויים ולמבנה עקום הריבית הצפוי באופקי זמן שונים ובכפוף למגבלות שהוגדרו במדיניות הסיכונים הפיננסיים.
- לבנק סדרת מגבלות לשינויים בעקום הריבית ומגבלות פרטניות והיחידות העסקיות השונות היוצרות סיכוני ריבית, על היקף חשיפת הריבית, ומגבלות על גובה השחיקה המקסימאלי בשווי ההוגן תחת מצב קיצון.

החשיפה בפועל ליום הדוח

סיכון הריבית נמדד ומנוהל על בסיס הנחות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. בחשבונות עו"ש שאינם נושאים ריבית קיימות יתרות זכות בסכום יציב לאורך זמן. הבנק חישב באמצעות מודל ייעודי וקבע כי תקופת הפירעון של יתרת העו"ש היציבה המשמשת בחישוב החשיפה לריבית תהיה למספר שנים.

להלן תיאור רגישות ההון לשינויים במקביל בעקומי הריבית- השינוי הפוטנציאלי בשווי הכלכלי כתוצאה מתרחיש של ירידה מקבילה של 1% בעקום הריבית:

ליום 31 בדצמבר 2016		ליום 31 בדצמבר 2017		
המגבלה	אחוז החשיפה	המגבלה	אחוז החשיפה	
3.5%	0.9%	5.0%	4.5%	מט"ל לא צמוד
3.5%	1.9%	3.5%	2.0%	מט"ל צמוד מדד
1.0%	0.2%	1.0%	0.1%	מט"ח וצמוד מט"ח
5.0%	3.0%	8.0%	6.5%	חשיפה כוללת

ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים בריבית המבוססת על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים

להלן מידע על הנכסים וההתחייבויות החשופים לשינויים בריבית על פי שוויים ההוגן, כולל ניתוח רגישות לגבי השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעור הריבית על שוויים ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק למעט פריטים לא כספיים על פי הכללים החשבונאיים:

1. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק למעט פריטים לא כספיים (לפני השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הריבית)

ליום 31 בדצמבר 2017

סך הכל	מטבע חוץ (2)		מטבע ישראלי		במיליוני ש"ח	
	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד		
20,925.2	467.4	524.0	1,125.1	18,808.7		נכסים פיננסיים (1)
1,131.2	289.3	807.8	-	34.1		סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים (3)
19,982.8	460.6	1,122.9	1,184.0	17,215.3		התחייבויות פיננסיות (1)(5)
1,149.5	287.8	212.4	-	649.3		סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים
924.1	8.3	(3.5)	(58.9)	978.2		שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים

ליום 31 בדצמבר 2016

סך הכל	מטבע חוץ (2)		מטבע ישראלי		במיליוני ש"ח	
	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד		
20,208.1	493.7	415.2	1,281.8	18,017.4		נכסים פיננסיים (1)
1,233.9	172.3	1,015.9	-	45.7		סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים (3)
19,355.1	504.2	1,164.9	1,320.3	16,365.7		התחייבויות פיננסיות (1)
1,244.3	164.6	230.5	-	849.2		סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים
842.6	(2.8)	35.7	(38.5)	848.2		שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים

2. השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק, למעט פריטים לא כספיים.

זמן הפירעון של חשבונות העו"ש שאינם נושאים ריבית, המשמש לחישוב החשיפה כאמור, הוא עם דרישה ועד חודש.

ליום 31 בדצמבר 2017

שינויים בשיעורי הריבית	מטבע ישראלי		מטבע חוץ (2)		סך הכל	שינוי בשווי הוגן
	לא צמוד	צמוד	אחר	דולר		
גידול מיידי מקביל של אחוז אחד	903.8	(35.4)	8.3	(5.2)	(36.6)	(4.03%)
גידול מיידי מקביל של 0.1 אחוז	956.4	(56.3)	8.5	(3.7)	(3.2)	(0.35%)
קיטון מיידי מקביל של אחוז אחד	1,025.7	(84.6)	8.7	(5.3)	36.4	4.01%

ליום 31 בדצמבר 2016

שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי הרבית (4)

מטבע ישראלי לא צמוד	מדד	מטבע חוץ (2)		מקצות הכל	סך הכל	שינוי בשווי הוגן
		דולר	אחר			
במיליוני ש"ח						
775.8	(18.4)	34.2	(2.7)	788.9	(53.7)	(6.37%)
840.7	(36.3)	35.5	(2.8)	837.1	(5.5)	(0.65%)
927.0	(61.0)	33.4	(2.8)	896.6	54.0	6.41%

שינויים בשיעורי הרבית

גידול מיידי מקביל של אחוז אחד

גידול מיידי מקביל של 0.1 אחוז

קיטון מיידי מקביל של אחוז אחד

הערות לעמודים 46-47:

- (1) לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.
- (2) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (3) סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, כשהם מהווים ברביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן המוצג בכל שאר המטבעות ושאינם דולר ארה"ב ואינם מטבעות עיקריים שניתן להם גילוי נפרד.
- (4) שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים המוצג בכל מגזר הצמדה הוא השווי ההוגן נטו במגזר זה בהנחה שחל שינוי שצויין בכל שיעורי הרבית במגזר ההצמדה. סך השווי ההוגן נטו של מכשירים פיננסיים הוא השווי ההוגן נטו של כל המכשירים הפיננסיים (למעט פריטים לא כספיים), בהנחה שחל השינוי שצויין בכל שיעורי הרבית בכל מגזרי ההצמדה.
- (5) בשנת 2017 כולל שווי הוגן של ההתחייבות האקטוארית לעובדים בסך של 203.5 מיליון ש"ח ואינו כולל את שווי נכסי התוכנית. (ליום 31 בדצמבר 2016 סך ההתחייבות האקטוארית נעמד בסך של 199.5 מיליון ש"ח).
- (6) בשנת 2017 מדידה זו כוללת את השפעת הרגישות של ההתחייבות האקטוארית לעובדים, אשר נאמדת בירידה בשווי ההוגן בסך של כ- 4.5 מיליון ש"ח בתרחיש עליה של 1% בריבית ואינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התוכנית לשינויים בריבית.

ליום 31 בדצמבר 2017

מעל 10 עד 20 שנה	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 3 עד 5 שנים	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל חודש עד 3 חודשים	עם דרישה עד חודש	
מטבע ישראלי לא צמוד							
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
178.0	328.9	251.1	1,067.9	853.3	631.1	15,182.7	נכסים פיננסיים (1)
-	-	-	-	6.2	22.1	2.1	מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)
-	-	-	-	0.8	1.2	1.5	אופציות (במונחי נכס הבסיס)
-	-	-	-	-	-	-	מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים
178.0	328.9	251.1	1,067.9	860.3	654.4	15,186.3	סך כל השווי ההוגן
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
1.9	7.5	199.4	594.8	387.6	378.1	15,442.6	התחייבויות פיננסיות (1)
-	-	20.8	1.5	7.0	527.6	88.8	מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)
-	-	-	-	0.8	1.2	1.5	אופציות (במונחי נכס הבסיס)
-	-	-	-	-	-	-	מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים
1.9	7.5	220.2	596.3	395.4	906.9	15,532.9	סך כל השווי ההוגן
-	-	-	-	-	-	-	מכשירים פיננסיים, נטו
176.1	321.4	30.9	471.6	464.9	(252.5)	(346.6)	החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר
865.8	689.7	368.3	337.4	(134.2)	(599.1)	(346.6)	החשיפה המצטברת במגזר

2016 בדצמבר 31			ליום 31 בדצמבר 2017				
משך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פרעון	מעל 20 שנה
0.58	2.32%	18,018.3	0.44	2.09%	18,816.6	323.2	0.4
0.20		34.6	0.20		30.4	-	-
0.41		17.5	0.15		14.4	10.9	-
-		-	-		-	-	-
⁽²⁾ 0.58	2.32%	18,070.4	⁽²⁾ 0.44	2.09%	18,861.4	334.1	0.4
0.16	1.25%	16,365.7	0.14	0.70%	17,011.8	-	(0.1)
0.32		838.1	0.32		645.7	-	-
0.41		17.5	0.15		14.4	10.9	-
-		-	-		-	-	-
⁽²⁾ 0.17	1.25%	17,221.3	⁽²⁾ 0.14	0.70%	17,671.9	10.9	(0.1)
						-	-
							0.5
							866.3

ליום 31 בדצמבר 2017

מעל 10 עד 20 שנה	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 3 עד 5 שנים	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל חודש עד 3 חודשים	עם דרישה עד חודש	
מטבע ישראלי צמוד למדד							
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
14.7	60.6	157.7	333.5	524.6	16.0	17.9	נכסים פיננסיים (1)
-	-	-	-	-	-	-	מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)
-	-	-	-	-	-	-	אופציות (במונחי נכס הבסיס)
-	-	-	-	-	-	-	מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים
14.7	60.6	157.7	333.5	524.6	16.0	17.9	סך כל השווי ההוגן
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
47.2	283.8	211.4	457.8	116.4	23.3	38.0	התחייבויות פיננסיות (1)
-	-	-	-	-	-	-	מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)
-	-	-	-	-	-	-	אופציות (במונחי נכס הבסיס)
-	-	-	-	-	-	-	מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים
47.2	283.8	211.4	457.8	116.4	23.3	38.0	סך כל השווי ההוגן
-	-	-	-	-	-	-	מכשירים פיננסיים, נטו
(32.5)	(223.2)	(53.7)	(124.3)	408.2	(7.3)	(20.1)	החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר
(52.9)	(20.4)	202.8	256.5	380.8	(27.4)	(20.1)	החשיפה המצטברת במגזר

2016 בדצמבר 31			ליום 31 בדצמבר 2017				
משך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פרעון	מעל 20 שנה
2.32	1.84%	1,281.8	1.79	1.70%	1,125.1	0.2	-
-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-
(2) 2.32	1.84%	1,281.8	(2) 1.79	1.70%	1,125.1	0.2	-
3.85	1.16%	1,320.3	3.78	0.62%	1,184.0	-	6.1
-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-
(2) 3.85	1.16%	1,320.3	(2) 3.78	0.62%	1,184.0	-	6.1
							(6.1)
							(59.0)

ליום 31 בדצמבר 2017

מטבע חוץ (3)	עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 שנים	מעל 5 שנים	מעל 10 עד 20 שנה
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
נכסים פיננסיים (1)	183.8	374.2	14.0	102.4	22.0	294.9	-
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	336.7	740.4	12.6	1.7	1.0	1.3	-
אופציות (במונחי נכס הבסיס)	1.5	1.2	0.8	-	-	-	-
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים	-	-	-	-	-	-	-
סך כל השווי ההוגן	522.0	1,115.8	27.4	104.1	23.0	296.2	-
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
התחייבויות פיננסיות (1)	1,398.8	78.1	106.2	0.4	-	-	-
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	65.2	9.7	14.2	94.7	8.6	304.3	-
אופציות (במונחי נכס הבסיס)	1.5	1.2	0.8	-	-	-	-
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים	-	-	-	-	-	-	-
סך כל השווי ההוגן	1,465.5	89.0	121.2	95.1	8.6	304.3	-
מכשירים פיננסיים, נטו	-	-	-	-	-	-	-
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	(943.5)	1,026.8	(93.8)	9.0	14.4	(8.1)	-
החשיפה המצטברת במגזר	(943.5)	83.3	(10.5)	(1.5)	12.9	4.8	4.8

ליום 31 בדצמבר 2017

מעל 10 עד 20 שנה	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 3 עד 5 שנים	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל חודש עד 3 חודשים	עם דרישה עד חודש
חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית						
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
192.7	684.4	430.8	1,503.8	1,391.9	1,021.3	15,384.4
נכסים פיננסיים (1)						
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)						
-	1.3	1.0	1.7	18.8	762.5	338.8
אופציות (במונחי נכס הבסיס)						
-	-	-	-	1.6	2.4	3.0
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
192.7	685.7	431.8	1,505.5	1,412.3	1,786.2	15,726.2
סך כל השווי ההוגן						
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
49.1	291.3	410.8	1,053.0	610.2	479.5	16,879.4
התחייבויות פיננסיות (1)						
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)						
-	304.3	29.4	96.2	21.2	537.3	154.0
אופציות (במונחי נכס הבסיס)						
-	-	-	-	1.6	2.4	3.0
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
49.1	595.6	440.2	1,149.2	633.0	1,019.2	17,036.4
סך כל השווי ההוגן						
מכשירים פיננסיים, נטו						
-	-	-	-	-	-	-
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר						
143.6	90.1	(8.4)	356.3	779.3	767.0	(1,310.2)
החשיפה המצטברת במגזר						
817.7	674.1	584.0	592.4	236.1	(543.2)	(1,310.2)
התחייבויות לזכויות עובדים, ברוטו-פנסיה ופיצויים						
55.7	37.1	19.9	44.4	19.7	5.9	6.3

הערות לעמודים 48 עד 55:

- פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
- בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה באור 18 לדוחות הכספיים.
- שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו.
- משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
- 1. למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- 2. ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- 3. לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.

31 בדצמבר 2016			ליום 31 בדצמבר 2017				
משך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פרעון	מעל 20 שנה
0.92	2.50%	20,209.0	0.78	2.25%	20,934.4	324.7	0.4
0.20		1,211.6	0.17		1,124.1	-	-
-		28.7	-		17.9	10.9	-
-		-	-		-	-	-
⁽²⁾ 0.71	2.50%	21,449.3	⁽²⁾ 0.59	2.25%	22,076.4	335.6	0.4
0.40	1.19%	19,355.1	0.35	0.65%	19,779.3	-	6.0
0.20		1,222.0	2.32		1,142.4	-	-
-		28.7	-		17.9	10.9	-
-		-	-		-	-	-
⁽²⁾ 0.46	1.19%	20,605.8	⁽²⁾ 0.45	0.65%	20,939.6	10.9	6.0
							-
							(5.6)
							812.1
			15.56	1.32%	200.2		11.2

ב. חשיפת הבסיס

כללי

חשיפת בסיס נוצרת כתוצאה מאי הקבלה בעיתוי, בבסיס המדידה ובסכומי ההשקעה עם או ללא פעולות גידור. על פי כללי החשבונאות ההון מוגדר כמקור שקלי לא צמוד, כך שההשקעה של ההון במגזר שאינו המגזר השקלי הלא צמוד מוגדרת כחשיפת בסיס.

ניהול החשיפה

- ניהול הסיכונים בחשיפות הבסיס והשקעת ההון הפנוי (המוגדר כהון עצמי בתוספת זכויות מיעוט ובניכוי פריטים לא כספיים נטו) במגזרי ההצמדה השונים נעשים בהתבסס על הערכות ותחזיות שוטפות של הגורמים הניהוליים השונים ביחידה הפיננסית לגבי התפתחויות צפויות בשוקי הכספים וההון.
- תמהיל ההשקעה של ההון הפנוי במגזרי ההצמדה השונים מנוהל באופן שוטף בכפוף למגבלות המוצגות להלן, ועל בסיס התחזיות לגבי משתני השוק הרלוונטיים תוך ניצול פערי המחירים בין עלות המקורות ותשואת השימושים במגזרי ההצמדה השונים וכדאיותן של פוזיציות "יתר" או "חסר" בכל מגזר פעילות.
- במסגרת ניהול מאזני ההצמדה נעזר הבנק, בין השאר, במכשירים פיננסיים נגזרים, כאמצעי לניטרול החשיפה לסיכונים בבסיס וברבית.

התיאבון לסיכון

- דירקטוריון הבנק קבע מגבלות לגבי הפוזיציות המותרות (עודף או חוסר) של נכסים על התחייבויות וחשיפת ההון הפנוי.
- בנוסף לקביעת מגבלות על תיאבון הסיכון הכולל לחשיפה לסיכונים בסיס ברמת חשיפת ההון הפנוי, קבעה הנהלת הבנק גם מגבלות פרטניות ברמת חדרי העסקאות והיחידות העסקיות השונות היוצרות סיכונים בסיס, על היקף החשיפה בבסיס.

החשיפה בפועל ליום הדוח

להלן תיאור חשיפת ההון הפנוי בפועל, בהשוואה למגבלות הדירקטוריון:

מגבלת הדירקטוריון	כחלק מההון הפעיל ליום		במיליוני ש"ח		
	31 ליום בדצמבר 2016	31 ליום בדצמבר 2017	31 ליום בדצמבר 2016	31 ליום בדצמבר 2017	
	98.4%	104.9%	1,094.6	1,259.0	מיגזר שיקלי לא צמוד
	(1.4%)	(5.6%)	(15.8)	(66.8)	מיגזר שיקלי צמוד מודד
	3.0%	0.7%	33.4	8.4	מט"ח וצמוד מט"ח
	100.0%	100.0%	1,112.2	1,200.6	סך הכל

רגישות ההון לשינויים במדד

הבנק פועל בשוק המדד באמצעות מתן שימושים, כגון הלוואות, משכנתאות ורכישת אגרות חוב וכן באמצעות גיוס מקורות צמודי מדד. כמו כן, הבנק מבצע עסקאות פורוורד מדד הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. הבנק אינו חשוף בפעילות הפורוורד שלו לסיכוני מדד מהותיים.

להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים במדד, נכון ליום 31 בדצמבר 2017. המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוזי מאזניים.

ליום 31 בדצמבר 2017	
אחוז השינוי במדד	במיליוני ש"ח
עלייה בשיעור של 3%	(1.8)
ירידה בשיעור של 3%	(12.3)

רגישות ההון לשינויים בשער חליפין

הבנק פועל בשוק המטבע בעיקר באמצעות עסקות ספוט ופורוורד הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. הבנק פועל במטבעות הסחירים בעולם וסך החשיפה המטבעית נטו של הבנק נמוכה. להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוזי העיקריים. המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוזי מאזניים:

ליום 30 בדצמבר 2017

ליום 31 בדצמבר 2017				
מטבע	התחזקות של 5%	התחזקות של 10%	החלשות של 5%	החלשות של 10%
במיליוני ש"ח				
דולר	(0.1)	(0.1)	0.1	0.1
אירו	0.3	0.5	(0.3)	(0.5)

ליום 31 בדצמבר 2016

ליום 31 בדצמבר 2016				
מטבע	התחזקות של 5%	התחזקות של 10%	החלשות של 5%	החלשות של 10%
במיליוני ש"ח				
דולר	1.8	3.6	(1.8)	(3.6)
אירו	(0.3)	(0.5)	0.3	0.5

הערות:

- (1) השפעה זו חושבה על-פי השינוי הצפוי בפוזיציות הכלכליות המנוהלות במטבעות השונים, בהינתן התרחישים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים.
- (2) תרחיש עלייה פירושו התחזקות המטבע הנדון כנגד השקל.
- (3) הנתונים משקפים את השפעת השינויים בשערי החליפין על השווי ההוגן לאחר השפעת המס.
- (4) לשינויים בשערי החליפין של שאר המטבעות יש השפעה זניחה על רווחי הבנק.

סיכון נזילות ומימון

סיכון הנזילות הינו סיכון קיים או עתידי שהבנק יתקשה לספק את צרכי נזילותו במצבי ביקוש והיצע חריגים – לרבות התחייבויות בלתי צפויות, משיכות בלתי צפויות מפיקדונות הציבור, אי ודאות לגבי זמינות המקורות והתחייבויות בלתי צפויות אחרות לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים שעומדים לרשות הבנק. התממשות הסיכון עלולה לפגוע ברווחיות הבנק, ואף להוות סכנה ליציבותו.

מדיניות ניהול הסיכון

מדיניות ניהול הסיכון הנזילות ברמת הבנק מיושמת בהתאם להוראת ניהול בנקאי 342 ו-221 של הפיקוח על הבנקים, ולפיה כל תאגיד בנקאי צריך לקיים מדיניות, למדוד את יחס כיסוי הנזילות שלו באופן עצמאי, ולקיים מודל נזילות פנימי שאושר בדירקטוריון.

המדיניות כוללת, בין היתר, מגבלות על יחסי כיסוי נזילות, אופק ההישרדות בתרחיש רגיל ובתרחיש קיצון, מגבלות על תזרים המזומנים, והתייחסות לכלי המדידה, השליטה והבקרה ולמנגנוני הדיווח שיש לקיים כחלק מניהול הסיכון הנזילות השוטף. כמו כן, הבנק קבע מתודולוגיה שתסייע בזיהוי משבר נזילות בבנק, וזאת בכדי להבטיח את יכולתו של הבנק לעמוד באתגרים העולים מניהול העסקים השוטף, וכאלה שעלולים להתעורר בעת מקרי לחץ בשווקים הפיננסיים.

למידע מפורט על התשתית לניהול הסיכון הנזילות ועל המערכות והמודלים למדידה וניהול של החשיפה, הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים – ראה בדוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק

תיאבון הסיכון

הבנק פועל לשמירה על מלאי נכסים ברמה נאותה, במקביל לניהול השימושים, באופן שיניב הכנסה לבנק. הבנק רואה משנה חשיבות בניהול שמרני אך אקטיבי של הנזילות בבנק. תיאבון הסיכון של הבנק מידתי ומתבטא במבנה הנכסים וההתחייבויות, כלי המדידה וניטור הסיכון הרבים שמוקצים לעניין זה, ומערכי הניהול והבקרה שמופקדים על ניהול הסיכון זה.

יחס כיסוי נזילות מזערי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221 (LCR)

יחס כיסוי הנזילות (LCR) הינו תקן אחיד הנועד לשפר את עמידות פרופיל הסיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הקצר, ומבטיח זאת באמצעות דרישה שתאגידים בנקאיים יחזיקו מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה (High Quality Liquid Assets - HQLA) לא משועבדים, הניתנים להמרה למזומן במהירות ובקלות בשווקים הפרטיים, כדי לענות על צרכי הנזילות בתרחיש קיצון של נזילות המשלב זעזוע ספציפי לתאגיד וזעזוע מערכתי, והנמשך 30 ימים קלנדריים.

הדרישה המזערית הרלוונטית לבנק נקבעה על יחס כיסוי נזילות כולל ויחס כיסוי נזילות במט"ח של 100%.

יחס כיסוי הנזילות - LCR, מכיל שני רכיבים:

(א) שווי מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה בתנאי קיצון (HQLA),

(ב) סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים, המחושב על פי הפרמטרים של התרחיש.

היחס מחושב כשיעור של מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה מתוך סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים.

הבנק עומד בכל מגבלות הסיכון הנזילות, הרגולטוריות והפנימיות לשנת 2017.

כחלק ממדיניות ניהול הסיכונים פיננסיים, קבע דירקטוריון הבנק מגבלות על יחס הנזילות.

יחס כיסוי הנזילות במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות חודשיות לשלושת החודשים שנסתיימו ביום 31

בדצמבר 2017 עמד על 329%.

מצב הנזילות והרכב הנכסים וההתחייבויות

עיקר הנכסים הנזילים של הבנק, הכוללים מזומנים, פיקדונות בבנק ישראל (עו"ש ופיקדונות מוניטריים) וניירות ערך, הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2017 ב- 5.6 מיליארד ש"ח בהשוואה ל- 6.1 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016, מזה, יתרת המזומנים ופיקדונות בבנק ישראל הסתכמה ב- 4.6 מיליארד ש"ח וכ- 1.0 מיליארד ש"ח הושקעו בניירות ערך, בעיקר באגרות חוב של ממשלת ישראל (ב- 31 בדצמבר 2016 - 4.7 מיליארד ש"ח ו- 1.4 מיליארד ש"ח, בהקבלה).

יחס הפיקדונות לאשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2017 עומד על 134.5% בהשוואה ל- 139.5% ביום 31 בדצמבר 2016. ב- 31 בדצמבר 2017 הסתכמו פיקדונות הציבור וכתבי התחייבות נדחים, בכ- 18.1 מיליארד ש"ח בהשוואה ל- 17.8 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2016.

הרכב הנכסים וההתחייבויות של הבנק מצביע על נזילות גבוהה. הבנק מנטר את היקף וריכוזיות המקורות על פי קריטריונים שונים, כגון גודל ומח"מ באופן שוטף, ומציב יעדים ומגבלות להיקף הפיקדונות הגדולים ולתמהיל המקורות בכלל.

במהלך תקופת הדיווח לא נדרש הבנק לבצע פעולות לעמידה ביחסי כיסוי והיחסים שנמדדו גבוהים מהנדרש על פי הוראות ניהול בנקאי תקין 221 ו-342.

סיכון מימון

סיכון מימון נובע מהתייקרות בלתי צפויה בעלות המימון, כאשר מקורות מימון ממוחזרים או נפרעים ומוחלפים על ידי מקורות חדשים ויקרים יותר, או כאשר הבנק נאלץ לממש שימושים כתוצאה ממחסור במקורות זמינים. סיכון המימון בבנק מנוהל כחלק מניהול סיכון הנזילות. לבנק מקורות מימון מגוונים שעיקרם פקדונות הציבור, כאשר חלקם הגדול הינם פקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקים קטנים. פקדונות מסוג זה תורמים לסיכון נזילות ומימון נמוך יחסית, בהשוואה למקורות אחרים. הפקדונות מגויסים ממספר רב של מפקידים וללא תלות מהותית במפקיד בודד או קבוצת מפקידים. עיקר גיוס המקורות של הבנק מתבצע מהציבור בארץ כשחלקו הגדול מלקוחות קמעונאיים. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים ולטווח ארוך.

סיכון זה מנוטר באמצעות מודל קצר/ארוך המגביל את היקפי המימון הארוכים בשקלים ובמט"ח למרות שאלה ניתנים ברבית משתנה ו/או סיכון הרבית הגלום בהם מנוטרל באמצעות עסקאות להחלפת רבית קבועה ברבית משתנה.

בשנים האחרונות עלתה החשיפה במגזר השקלי בריבית משתנה, במערכת הבנקאית ובהתאמה בבנק, עקב ביקוש למשכנתאות לתקופות ארוכות במגזר זה. הבנק, אף שאינו מממן משכנתאות, מממן את פעילות האשראי ממקורות קצרים בריבית משתנה. הסיכון העיקרי לבנק הוא עלייה במרווחי הגיוס במועדי גיוס המקורות. נקבעה מגבלה לסכום ההפסד המקסימלי כתוצאה מייקור עלות גיוס המקורות, שנבחנת מעת לעת.

בצד אלה ביחס למגזר המט"ח נקבעה במסגרת מודל "קצר/ארוך" במט"ח מגבלה קבוצתית על היחס בין שימושים מעל שנה ובין המקורות במט"ח.

למידע המפורט על סיכונים הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים - ראה פרק משנה "גילויים פיקוחיים נוספים" בפרק "מידע כספי" באתר הבנק באינטרנט.

א. כללי

בהתאם להגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350, סיכון תפעולי הוא סיכון להפסד כתוצאה מאי-נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים או מערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכונים מעילות והונאות, סיכון משפטי אבטחת מידע וסייבר והמשכיות עסקית, ואינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין (היבטי החשיפה והניהול של הסיכון המשפטי על היבטי השונים נדונים בהרחבה בפרק נפרד).

ב. מדיניות

דירקטוריון הבנק קבע מתודולוגיה לניהול הסיכון התפעולי לרבות באמצעות מדיניות כוללת ומקיפה לניהול הסיכונים התפעוליים, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 310, 350 המבוססת על מדיניות החברה האם. המדיניות מגדירה את תיאבון הסיכון, וכן מתווה את סביבת הבקרה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות שיפעלו לניהול ולמזעור החשיפה לסיכונים תפעוליים בבנק. המדיניות כוללת התייחסות למבנה הארגוני של ניהול הסיכון ולשרשרת של תהליכי ניהול סיכונים, מרמת זיהוי הסיכונים, הערכה ומדידה, הפחתה וניטור הסיכונים.

ג. ניהול החשיפות

1. איתור, מיפוי, מיזעור וניטור

הסיכונים מובנים בכל סוגי הפעילות העסקית של הבנק, ביחידות הארגוניות ובתהליכי הרוחב ובמערכות התומכות. והבנק רואה בהם מציאות הכרחית הנלוות לפעילותו העסקית. אחד מהכלים המרכזיים למיפוי וזיהוי הסיכונים התפעוליים ולשליטה ובקרה עליהם הינו סקר הסיכונים התפעוליים. הסקר כולל את מיפוי ותיעוד תהליכי הבנק, מיפוי הסיכונים התפעוליים והבקורות בתהליכים אלו, לרבות סיכונים מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית.

כמו כן, כחלק מתשתית מעקב ובקרה, הוגדרו והותאמו KRI - אינדיקטורים עיקריים לסיכונים תפעוליים בתהליכים נבחרים לאיתור מוקדם של שינוי במפת הסיכונים.

2. איסוף אירועי כשל

הבנק מקיים תהליך של איסוף ותיעוד אירועי כשל, כבסיס נתונים לניתוחים רבעוניים ושנתיים של מגמות ומוקדי סיכון, לצורך הצגה בפני ההנהלה והדירקטוריון, לאומדן הסיכונים התפעוליים בתהליכים עסקיים וביחידות ארגוניות, לאימות הערכות של מומחי התוכן, לבחינה מחדש ולשיפור בקורות קיימות, לעדכון מפת הסיכונים ולשמירת היסטוריה.

בנוסף, מקיים הבנק, באמצעות הקבוצה תהליך הפקת לקחים גם לגבי אירועים חיצוניים מהותיים שמידע לגביהם מופיע בתקשורת.

3. מערכת למדידה, אמידה וניהול של סיכונים תפעוליים

הבנק מנהל את מפת הסיכונים באמצעות כלי תוכנה, התומך במתודולוגיה לניהול הסיכונים התפעוליים. מאגר המידע המרכזי של כלי התוכנה, כולל את נתוני המבנה האירגוני וכן את מיפוי ותיעוד התהליכים בבנק ואירועי הכשל.

ד. המשכיות עסקית (Business Continuity Planning)

הוראות בנק ישראל מחייבות את הבנקים לפעול להבטחת המשכיות עסקית בעת חירום. בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 355 בנושא, נערך הבנק להתאוששות ממקרה אסון והמשכיות עסקית במצבי חירום שונים. מנהלת הסיכונים הראשית אחראית לריכוז הנושא בבנק. באמצעות היחידה לסיכונים תפעוליים ועל בסיס ההיערכות בחברה האם מתבצעת בבנק היערכות אשר מורכבת ממספר נדבכים: גיבוש מסמך מדיניות מקיף בנושא המשכיות עסקית, מסמך מסגרת עבודה הכולל פירוט לגבי תשתיות טכנולוגיות נאותות, גיבוש והטמעת תוכניות פעולה מקיפות ותשתית נהלים תומכת וביצוע תרגילים המדמים מצבי חירום שונים. בבנק קיים פורום היערכות לשעת חירום בראשות מנהלת הסיכונים הראשית אשר מרכזת פעילות זו כחלק מפורום היערכות דומה ברמת הקבוצה.

בפורום ניתן דיווח על יישום תוכנית היערכות ומתקיים דיון באירועי המשכיות עסקית ותרגולים. הפורום מתכנס לפחות אחת לחצי שנה. מתקיים דיווח תקופתי בהנהלה ובדירקטוריון בנושא המשכיות עסקית

והיערכות לשעת חירום, כחלק ממסמך הסיכונים הרבעוני. הבנק מקיים באופן שוטף תהליך לשיפור היערכות להמשכיות עסקית במסגרתו מעודכן המיפוי של כל הפעילויות והמשאבים הקריטיים אשר נדרשים בשעת חירום, ומעודכנים תרחישי החירום ומסמך המדיניות בהתאם.

ה. אבטחת מידע

דירקטוריון הבנק והנהלתו קבעו מדיניות מפורטת בנושא מדיניות אבטחת מידע. הבנק, באמצעות מת"ף, מבצע את כל הסקרים והמיפויים הנדרשים לעמידה בהוראת ניהול בנקאי תקין 357. הבנק נערך לכל הנדרש מהנחיות בנק ישראל בנושא מדיות חברתיות. הבנק מינה מנהל אבטחת מידע האחראי על ניהול סיכוני אבטחת מידע.

השלכות של סיכוני אבטחת מידע ואירועי סייבר

התקפות סייבר מבוצעות במטרה להסב נזק מאסיבי באמצעות פגיעה בפעילות אסטרטגית. הנזק הצפוי מהתקפות אלו עשוי לנבוע מפגיעה באמינות, שלמות, סודיות המידע ו/או בזמינות מערכות הבנק. נזקים אלו עלולים להוביל לפגיעה בפעילות העסקית של הבנק ולהשפעה על לקוחותיו. הבנק, באמצעות מת"ף, מקיים מערך הגנה כולל וייעודי להתמודדות עם התקפות סייבר, בנוסף לפעילות הכוללת המבוצעת בתחום אבטחת מידע. מערך ההגנה כולל היבטים אנושיים וטכנולוגיים ותהליכיים שמטרתם לצמצם את הפגיעה בפעילות הבנק וההשפעה על לקוחותיו, והכל על פי תרחישי תקיפה ייעודיים המוגדרים על ידי מנהל הגנת הסייבר. במהלך שנת 2017 מערך הגנת הסייבר זיהה ניסיונות תקיפה, אך הבנק לא חווה עד כה התקפות סייבר בעלות השפעה מהותית על תפקודו. בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, ההנהלה והדירקטוריון של כל אחד מהבנקים בקבוצה הגדירו את אסטרטגיית הגנת הסייבר ואת מדיניות הגנת הסייבר.

ו. פיקוח ובקרה ודיווח על ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים

הבנק מקיים מערך נאות של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח וביקורת על תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים. ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים נבחן ומבוקר על ידי הדירקטוריון וההנהלה וכן על ידי דרגי הביניים במסגרת פורומים ודיווחים, כמפורט בדוח הסיכונים הרבעוני באתר האינטרנט של הבנק.

למידע המפורט האיכותי והכמותי על סיכון תפעולי הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים - ראה גילויים פיקוחיים נוספים ודוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

א. כללי

סיכון משפטי נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בנוהל בנקאי תקין מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטיים (private settlements)". הבנק מתייחס להגדרה באופן מרחיב וכולל בסיכון המשפטי, בין היתר, סיכון הנובע מאי קיומן של הוראות דין לרבות הוראות רגולטוריות, סיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי משפטי/ייעוץ משפטי מול לקוחות, ספקים ו/או צדדים נוספים, סיכונים הכרוכים בהליכים משפטיים וכל סיכון אחר העלול לחשוף את הבנק לדרישה או תביעה משפטית וכן לקנסות ועיצומים.

ב. תיאבון הסיכון

הבנק נוקט במדיניות שמרנית של תיאבון סיכון נמוך ביחס לקשירת הסכמים והתחייבויות משפטיות ומבצע את פעילותו העסקית בליווי גיבוי משפטי הולם, תוך הקפדה יתרה על עמידה בכל הוראות החקיקה והרגולציה והמגבלות והחביונות הנגזרות מהן. מבלי לגרוע מהאמור, הבנק נוקט במדיניות של אפס סובלנות בכל הנוגע לסיכון שמקורו בהפרה של הוראות דין המהוות עבירה פלילית או הפרה מינהלית.

ג. מדיניות וניהול החשיפות

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול הסיכון המשפטי, במסגרתה מתוארים הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו. מערך הייעוץ המשפטי של הבנק מקיים מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של הבנק, ומספק את הייעוץ, הגיבוי והתמיכה המשפטית הנדרשת לבנק על יחידותיו השונות. הבנק פועל למזעור הסיכונים על בסיס התפתחויות אלו ובהתאם להשלכותיהן. בנוסף, פועל מערך הייעוץ המשפטי לאיתור מראש של הסיכונים המשפטיים, לרבות בחינת כל מוצר או פעילות חדשים ועריכת מכלול המסמכים הכרוכים באותו מוצר/שירות או פעילות, במגמה למזער את הסיכון המשפטי ככל האפשר. במסגרת סקר הסיכונים התפעוליים התקופתי נסקרות גם פעילויות מערך הייעוץ המשפטי, וסיכונים שאותרו מוערכים, נקבעים צעדים למזעורם ומופקים לקחים לשם מניעת הישנותם.

ד. דיווח על החשיפה לסיכונים משפטיים

- החשיפות לסיכונים משפטיים מרוכזות ומדווחות במסמך הסיכונים הרבעוני.
- בעת אירוע מהותי בעל אפיונים משפטיים, כגון תביעה או התממשות סיכון משפטי, מובא למנהל הסיכונים המשפטיים דיווח מיידי, אשר במידת הצורך והמהותיות מדווח למנכ"ל.

ה. ניהול על בסיס קבוצתי של הסיכונים המשפטיים

מערך הייעוץ המשפטי בבנק פועל במסגרת מדיניות ניהול הסיכונים המשפטיים הקבוצתית. סיכונים משפטיים מהותיים בבנק מדווחים למנהלת מערך הייעוץ המשפטי בחברה האם, הן בדיווחים מיידיים והן בדיווחים תקופתיים. כמו כן, ועדה קבוצתית לניהול סיכונים משפטיים מתכנסת תקופתית ונדונים בה נושאים וחשיפות משפטיים מהותיים.

סיכונים אחרים

סיכון ציות

א. כללי

- הוראת ניהול בנקאי תקין 308 של הפיקוח על הבנקים חייבה את הבנקים לפעול לקיום ההוראות הצרכניות החלות על יחסי הבנק עם לקוחותיו. ביום 3 ביוני 2015 הפיץ בנק ישראל תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין 308 - "ציות ופונקציית הציות בתאגיד בנקאי" שנכנסה לתוקף ביום 1 בינואר 2016. עיקרי השינויים מתבססים על הנחיות ועדת באזל מאפריל 2005 בעניין ציות ופונקציית הציות בבנקים, התאמה לרשויות במדינות אחרות והתאמה לרגולציה המקומית. כמו כן, ההוראה מרחיבה את חובת הציות לכלל הדינים וכללי ההתנהגות החלים על הפעילויות הבנקאיות השונות של הבנק.
- סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות הציות.
- הוראות ציות, כמוגדר בתיקון להוראה 308 האמור לעיל, הינם: חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לעניין זה, לרבות עמדות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), תקדים משפטי מחייב, נהלים פנימיים והקוד האתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק.
- החובות החלות על הבנק הינן חובות חוצות ארגון הנוגעות למגוון נרחב של פעילויות, הליכים ומוצרים אותם מבצע הבנק מדי יום.
- הבנק אימץ תוכנית אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך, המבוססת על מיפוי מקיף של הוראות הדין הרלוונטיות, נהלי הבנק והתהליכים השונים בבנק, אשר מסדירה נהלים והנחיות ליישום מתמשך של התוכנית, וזאת בהתאם לקריטריונים שפרסמה רשות ניירות ערך בנושא.
- יחידת הציות (להלן: "פונקציית הציות" או "הפונקציה"), כפופה למנהלת הסיכונים הראשית (CRO) ומשמשת כפונקציה בלתי תלויה, אחראית על ניהול סיכון הציות בתאגיד הבנקאי.

ב. מדיניות

דירקטוריון הבנק קבע ואישר מסמך מדיניות ציות לבנק אשר עקרונותיו נגזרים ממסמך המדיניות הקבוצתי. הבנק עדכן את מדיניות הציות בהתאם להוראה החדשה במסגרתה הוסדרו, בין היתר, מבנה פונקציית הציות, הגורמים השונים המעורבים ביישום המדיניות, חלוקת האחריות לביצוע בקורות בקו ההגנה השני אחר הוראות הציות השונות בהתאם לכללים שנקבעו בהוראה וכדומה.

ג. תיאבון הסיכון

הבנק אימץ מדיניות של הקפדה יתרה בהתייחסות לסיכון הציות. ביחס להפרת הוראות החוק ונהלי הבנק הקשורים להוראות החוק, וימלא אחר הוראות ציות החלות עליו ויפעל לשם הבטחת העמידה בהן על ידי כלל עובדי הבנק. כל עסקי הבנק יבוצעו על פי נהליו, הקוד האתי ובהתאם לכל החוקים והתקנות. הבנק פועל להטמעת תרבות ארגונית ואמות מידה ליושרה ואתיקה כבסיס הכרחי לקיום של תרבות ציות בכל דרגי הארגון.

ד. ניהול החשיפה

- פונקציית הציות אחראית על ריכוז הבקרה בבנק לציות להוראות הציות שבאחריותה בהתאם למדיניות הציות ותוכנית העבודה השנתית ולדיווח על ליקויים או פערים לכל מדרג הסמכויות בבנק.
- על פי ממצאי סקר תשתיות שבוצע, במסגרתו מופו ההוראות הצרכניות, עולה כי קיימת בבנק תשתית ענפה הכוללת מספר בלתי מבוטל של טפסים, נהלים, מערכות ומנגנוני בקרה והדרכה שמטרתם לסייע לבנק לעמוד בחובות הציות שחלות עליו. סקר התשתיות, שהחל בשנת 2016 בנושא הציות השונים והכולל מעבר להוראות כאמור בהוראה 308, גם את ההוראות מתחום הסיכונים חוצי גבולות, FATCA, איסור הלבנת הון ואכיפה פנימית בדיני ניירות ערך, הסתיים בשנת 2017, והממצאים בגין הסקרים בתחום סיכונים חוצי גבולות, איסור הלבנת הון ואכיפה פנימית בדיני ני"ע הוצגו בפני הנהלת הבנק והדירקטוריון.
- לצד מנהלת הסיכונים הראשית בתפקידה כקצין ציות ראשי פועלים:
- נאמני ציות בכל אחד מסניפי הבנק ובמטה.
- פורום מעקב אחר יישום הוראות סטטוטוריות קבוצתי ומתפקידו לעקוב אחר יישום הוראות ציות חדשות ולדון בטיטות הוראות, הצעות חוק, תזכירי חוק וכדומה.

- כמו כן מסתייעת הפונקציה במערך הביקורת הפנימית של הבנק, ביחידה לפניות הציבור, במערך הייעוץ המשפטי של הבנק וביחידת ההדרכה.

ה. דיווח על החשיפה

- החשיפה לסיכוני ציות מרוכזת במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני. הדיווח כולל סיכום פעילות הפונקציה, פירוט המלצות, פרטים ביחס להפרות של הוראות ציות שזוהו במהלך התקופה המדווחות והמלצות לגבי צעדים שיש לנקטו בגין ההפרות ומניעת הישנותן והיערכות הבנק ליישום הוראת ציות חדשה.
- בנוסף, במדיניות הציות שנקבעה על ידי הדירקטוריון מוגדרים דיווחים מידיים לדירקטוריון.

ו. ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון הציות

- הבנק מבסס את מדיניות ניהול סיכון הציות ומתודולוגית הניהול על מדיניות החברה האם.
- החברה האם מכוונת ומלווה את הבנק בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בהדרכה ובהטמעה של ההוראות.

ז. ניהול סיכון התנהגותי - Conduct Risk

סיכון התנהגותי הינו סיכון חוצה ארגון השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ואשר מושתת על ערכי ייסוד בדמות הוגנות, הגינות ושקיפות, באופן שבו הבנק מתנהל אל מול מחזיקי העניין השונים.

הבנק נדרש להטמיע ערכי הוגנות ושקיפות בפעילותה מול לקוחותיה וחזוק עקרונות אלו בהתנהלותו השוטפת. ככלל, נדרש הבנק לוודא כי ההצעות הניתנות ללקוח מותאמות לצרכיו. אי עמידה בסיכון ההתנהגותי חושפת את הבנק לסיכונים שונים, בין היתר, סיכוני ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין וכיו"ב. בחודש ינואר 2017 אושרה המדיניות בנושא התנהלות עסקית נאותה (Conduct risk), כחלק ממדיניות הציות.

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור

א. כללי

- סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא מניעת הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרום התממשות של סיכון מוניטין.
- על המגזר הבנקאי חלות הוראות שונות במסגרת מניעת הלבנת הון ומימון טרור הכוללות, בין היתר, את החוק לאיסור הלבנת הון, החוק לאיסור מימון טרור, צו איסור הלבנת הון, תקנות איסור מימון טרור, הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 411, חוזרים שונים ועוד.

ב. מדיניות

לבנק מדיניות מוסדרת לנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור, המאושרת בדירקטוריון אחת לשנה, אשר עקרונית נגזרים ממדיניות הקבוצה.

ג. תיאבון הסיכון

- הבנק, מפעיל מדיניות של "אפס סובלנות" בהתייחסות לסיכוני הלבנת הון וסיכונים חוצי גבולות לעניין עבירת מס (cross border) ובמסגרתה נדרשים כל מנהלי הבנק ועובדיו, ללא יוצא מן הכלל, כולל כל חברות הבת בקבוצה, למלא אחר הוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק וכן אחר כל נהלי הבנק הרלבנטי הנובעים מהוראות אלו.
- הבנק נוהג מדיניות מחמירה שנועדה להבטיח יישום דוקטרי של הוראות החוק והכרה נאותה של הלקוח אתו מנהל הבנק עסקים, ובכלל זה הבנת עסקיו המנוהלים עם הבנק או באמצעותו, החיוניים למניעת הלבנת הון ומימון טרור באמצעות הבנק ולניהול התקין של הבנק.
- המדיניות בתחום מניעת הלבנת הון כוללת הגדרה ברורה של איסורים ביחס לפעילות מול גופים ומדינות לגביהן ישנן הגבלות.

ד. ניהול החשיפה

- לשם קיום ההוראה, מינה הבנק את מנהלת הסיכונים הראשית כממונה על ציות ואיסור הלבנת הון אשר אחראית גם על יישום הוראות הדין בנושא זה ועל הטמעתן. יחידת איסור הלבנת הון אחראית על:
טיפול בדיווחי הסניפים על פעילות בלתי רגילה והעברת דיווחים על פעולות בלתי רגילות לרשות לאיסור הלבנת הון. פיקוח ובקרה על פעילות הסניפים באמצעות המערכות הממוכנות והדוחות אשר בשימוש היחידה, במטרה לאתר פעילות בלתי רגילה בחשבונות המתנהלים בבנק.
- הטמעה ויישום של דרישות וחובות איסור הלבנת הון ומימון טרור בקרב העובדים וכן רענון הידע בנושא, באופן שוטף באמצעות למידה ארגונית בכל הרבדים.
- לשם יישום החוק והטמעה קפדנית של הוראותיו מינה הבנק בסניפים ובחטיבות, נאמני ציות המשמשים גם כנאמני איסור הלבנת הון בסניפים, האחראים על הפעילות השוטפת בנושא..
- כאמור בפרק הציות התבצע בבנק סקר תשתיות עדכני שהסתיים ב-2017.
- במסגרת דיון חצי שנתי במסגרת פורום למעקב אחר סיכונים תפעוליים מתקיים דיון בהתפתחויות טכנולוגיות כגון שימוש באינטרנט, טלפונים סלולריים, כרטיסי חיוב נטענים ועוד, העלולות לסייע בידי לקוחות בביצוע הלבנת הון ו/או מימון טרור על מנת לגבש ולבחון אמצעי הגנה נאותים, להתמודדות בהתפתחויות אלו ובחשיפות הנובעות מהן.

ה. דיווח על החשיפה

- החשיפה לסיכוני איסור הלבנת הון מרוכזת במסמך הסיכונים הרבעוני. הדיווח כולל, בין היתר, התייחסות למוקדי סיכון שאותרו ע"י האחראי ודרכי הטיפול בהם ודיווח על יישום מדיניות "הכר את הלקוח".
- אחת לשנה לפחות מדווחת הממונה על איסור הלבנת הון להנהלה ולדירקטוריון הבנק, דיווח מפורט.
- בנוסף, במדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריון מוגדרים דיווחים לדירקטוריון ולבנק ישראל בקורות אירוע.
- אחת לשנה מציגה מנהלת הסיכונים הראשית לדירקטוריון הבנק את תוכנית העבודה השנתית לשנה הבאה, לאחר שזו נדונה בועדה לניהול סיכונים.

ו. ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון הלבנת הון ומימון טרור

האחראי למילוי החובות בחברה האם לפי חוק איסור הלבנת הון פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור, ובאחריותו לוודא יישום המדיניות הקבוצתית בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור בחברות הבנות והבנק בכללן, לכוון וללוות את הבנק בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בהדרכה ובהטמעה של ההוראות.

ז. ניהול סיכונים חוצי גבולות - Cross Border

הבנק פועל בתחומי בנקאות שונים. בין שאר לקוחותיו, מספק הבנק שירותים גם ללקוחות שהינם תושבי חוץ. על רקע המאמצים המוגברים של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות והמגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בהעלמות מס, עלולה פעילות הבנק מול תושבי החוץ כאמור להגדיל את החשיפה של הבנק לסיכוני ציות שמקורם בפעילות חוצת גבולות (Cross Border) וכן לסיכוני מוניטין. (ראה פירוט נוסף ב"סיכונים מובילים ומתפתחים").

ח. סיכונים ומגבלות עקב קשרים עם איראן או אויב

ביום 27 בנובמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך הנחיות גילוי בנוגע לסיכונים ומגבלות עקב קשרים עם איראן או עם אויב. על פי הנחיות אלו, על תאגיד מדווח לכלול גילוי אודות הסיכונים והמגבלות אשר התאגיד חשוף להם

עקב קשריו, במישרין או בעקיפין, עם איראן או עם האויב, לרבות מכוח הוראות הדין, ואשר יש להם או עשויה להיות להם השפעה מהותית על התאגיד.

בהמשך לפרסום הנחיות אלו פרסם בנק ישראל ביום 23 בדצמבר 2012 עדכון להוראות הדיווח לציבור. במסגרת עדכון זה נוספה דרישה לפיה על התאגידים הבנקאיים לכלול בדוחות הכספיים לשנת 2012 ואילך גילוי בנוגע לסיכונים ומגבלות עקב קשרים עם איראן או עם האויב, בהתאם לאמור בהנחיית רשות ניירות דלעיל. מדיניות הבנק אינה מתירה קיום קשרים או פעילות, במישרין או בעקיפין, עם איראן או עם גוף אשר הוגדר "כאויב" על ידי רשויות החוק.

מערכות הבנק הותאמו כדי לתת מענה למדיניות זו בהתאם לרשימות שפורסמו בתיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 411, מיום 26 בדצמבר 2011.

לאור ההיערכות המתוארת דלעיל, להערכת הבנק החשיפה לגורמי הסיכון הללו במידה וקיימת, נמוכה ביותר.

סיכון מוניטין

א. כללי

סיכון מוניטין הינו סיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון.

ב. תיאבון הסיכון

לבנק סובלנות נמוכה לסיכון המוניטין שעלול להשפיע על יציבותו ובכלל זה - איומים שמקורם בתדמית הבנק. מעבר לכך, הבנק רואה בתדמית חיובית משום נכס מרכזי ולכן יפעל למניעת התממשות סיכון מוניטין שעלול להגיע לתרחיש קיצוני וינסה למזער התממשותם של סיכונים מוניטין ככל האפשר.

ג. מדיניות וניהול החשיפה

לבנק מדיניות לניהול הסיכון הכוללת: זיהוי ומעקב אחר גורמי הסיכון וגיבוש פעילות מונעת איתור מוקדם של אירועי מוניטין פוטנציאליים, ניטור מתמשך של הסיכון וניהולו.

ד. דיווח על החשיפה

לבנק מערך מסודר ומפורט של חובות דיווח בנוגע לניהול סיכון המוניטין ובכלל זה דיווחים מיידיים. מערך הדיווחים מגדיר בין היתר באחריות מי הדיווח, תדירותו והנמענים לדיווח.

סיכון אסטרטגיה

א. כללי

סיכון אסטרטגיה הינו סיכון של ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים רגולטוריים, ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום.

ב. מדיניות וניהול החשיפה

דירקטוריון הבנק מתווה את האסטרטגיה של הבנק והקבוצה. לבנק מדיניות לניהול סיכונים האסטרטגיה.

ג. תיאבון הסיכון

לבנק סובלנות נמוכה לסיכון האסטרטגי בשל ההשפעה הקריטית שעשויה להיות לו על יציבות הבנק והישגיו העסקיים. הבנק מאמץ אסטרטגיה עסקית המתאפיינת ברמה גבוהה של זהירות ומידתיות.

ד. דיווח על החשיפה

בבנק קיימת מעטפת סדורה של דיווחים ביחס לסיכון האסטרטגי לאורך קווי ההגנה השונים.

טבלת גורמי סיכון

מידת ההשפעה של גורמי הסיכון נקבעה בהתאם למתודולוגיה שמשמשת את הבנק בתהליך ה-ICAAP ובמסמך הסיכונים הרבעוני. המתודולוגיה לוקחת בחשבון את רמת הסיכון והתפתחות פרופיל הסיכון של הבנק אל מול תאבון הסיכון שנקבע ואיכות ניהול הסיכון. כל גורם סיכון המופיע בטבלה נבחן, כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לבין גורמי סיכון אחרים המופיעים בטבלה.

להלן דרוג גורמי הסיכון שפורטו לעיל בהתאם להשפעת הסיכון הכוללת הגלומה בהם:

סיכון	השפעה	רמת סיכון
1. סיכונים שוק	סיכון שוק (סיכון פיננסי) הינו סיכון קיים או עתידי להפסד או לירידת ערך הנובע משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים. על מנת למזער את החשיפה לסיכונים שוק, לבנק מדיניות מפורטת לניהול החשיפה לסיכונים פיננסיים אשר מתווה ומפרטת, בין היתר, תיאבון כולל לסיכונים פיננסיים, ובכללם סיכונים שוק, ותיאבון לסיכון בחתך הסיכון הבודד/עקרונות לפעילות.	קטנה
1.1 סיכון ריבית	סיכון הריבית הוא סיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית. שינויים בריבית משפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, בינונית התחייבויותיו ומכשיריו חוץ מאזניים, כיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (ובמקרים מסויימים התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הריבית.	קטנה-בינונית
1.2 סיכון האינפלציה	סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן עקב ההפרש בין שווי הנכסים לבין שווי ההתחייבויות (כולל השפעת עסקאות עתידיות ואופציות גלומות).	קטנה
1.3 סיכון שער החליפין	סיכון מטבע – סיכון להפסד כתוצאה משינוי שער חליפין או כתוצאה משינויים בעקום הציפיות לשינוי בשערי החליפין, עקב ההפרש בין שווי הנכסים לבין שווי ההתחייבויות (כולל השפעת עסקאות עתידיות ואופציות גלומות).	קטנה
2. סיכון אשראי	סיכון האשראי הינו סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הבנק, בהכנסות והון הבנק עקב הרעה ביכולת הלווים לעמוד בהתחייבויותיהם לבנק ו/או הרעה באיכותם ו/או הרעה בשווי הביטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי. כדי למזער את החשיפה לסיכון אשראי מוגדרות בבנק מדיניות ניהול סיכונים אשראי ומגבלות חשיפה לגבי לווים/ענפים במגזרי הפעילות השונים.	קטנה-בינונית
2.1 איכות לווים ובטחונות	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הבנק, בהכנסות והון הבנק שעלול להתרחש כתוצאה מהרעה באיכות הלווים על רקע פגיעה בכושר החזר שלהם, ו/או בשווי ובטיב הבטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי, כלהלן: חוסנו הפיננסי של הלווה - איתנות, נזילות, רווחיות, כושר החזר, רמת המינוף וכו', ו/או פגיעה בהם כתוצאה מתמורות בפרמטרים כלכליים שונים (שע"ח, שערי הריבית וכו'), ו/או סיבות עסקיות ותמורות בענף פעילותו של הלווה. שווי, איכות או תמהיל הבטחונות הניתנים על ידי הלווה להבטחת האשראי בחשבוניתו.	קטנה-בינונית

רמת סיכון	השפעה	סיכון
קטנה	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הבנק, בהכנסות והון הבנק הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המשתייכים לענף משק מסויים ו/או השקעות במוצרים הרגישים לענף. הרעה בפעילות העסקית בענף משק כזה, על רקע שינויים בביקוש או בהיצע, שינוי במחירי חומרי גלם, שינויים בטחוניים ו/או פוליטיים, שינויים רגולטוריים ועוד, עלולה להביא לפגיעה ביכולת ההחזר ו/או בשווי הבטחונות שניתנו על ידי חלק מהלווים המשתייכים לענף זה, וכתוצאה מכך, להשפיע לרעה על שווי נכסי הבנק ורווחיותו. כדי למזער את החשיפה לסיכון קבע דירקטוריון הבנק מגבלות חשיפה לגבי החשיפה לענפי המשק השונים שבחלקן מחמירות מהמגבלות של בנק ישראל. כמו כן, קיים תהליך של בקרת קיום המגבלות ודיווח להנהלה ולדירקטוריון.	2.2 ריכוזיות ענפית
קטנה	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הבנק, בהכנסות והון הבנק הנובע מהרעה במצב של לוואה/קבוצת לוויים גדולה יחסית לתיק האשראי, שעלולה להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ובהתאמה על שווי נכסי הבנק ורווחיותו. השפעת הסיכון הינה נגזרת, בין היתר, של התמהיל הפנימי של הקבוצות, הקשר בין החברות המרכיבות אותן עסקית או ענפית, פיזורן, והשפעת הבעיות באחת מהן על היתר. כדי למזער את החשיפה לסיכון קבע דירקטוריון הבנק מגבלות חשיפה לגבי החשיפה ללוואה/קבוצת לוויים שבחלקן מחמירות מהמגבלות של בנק ישראל. כמו כן, קיים תהליך של בקרת קיום המגבלות ודיווח להנהלה, לוועדה לניהול סיכונים ולדירקטוריון.	2.3 ריכוזיות לוויים וקבוצת לוויים
בינונית	סיכון תפעולי הינו סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הבנק, בהכנסות והון הבנק הנובע מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים או מערכות לרבות מערכות יישומיות ותשתיות טכנולוגיות או כתוצאה מאירועים חיצוניים ובכלל זה איומים קיברנטיים (סייבר). ההגדרה כוללת סיכונים מעילות והונאות וסיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין. כדי למזער את החשיפה לסיכון תפעולי מיישם הבנק מדיניות כוללת לניהול הסיכונים התפעוליים המתווה את סביבת הבקרה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות שיפעלו לניהול ולמזעור החשיפה לסיכונים תפעוליים. כמו כן, מעוגנים במסגרת המדיניות מנגנוני המדידה, הבקרה והניטור וכן מערכי הדיווח. הבנק נערך לשיפור מתמיד של סביבת הבקרה והמסגרות הארגוניות לניהול הסיכון התפעולי בהתאם לנדרש בהוראות נב"ת של ב"י המתייחסות לסיכון התפעולי ול- Sound Practices של ועדת באזל שאומצו על ידי הפיקוח על הבנקים. שנת 2017 עלתה רמת הסיכון התפעולי מ"קטנה-בינונית" ל"בינונית" לאור התגברות סיכונים הסייבר בכללותם לצד הרחבת פעילות הבנק בדיגיטל	3. סיכון תפעולי
קטנה	סיכון הנזילות הינו הסיכון שהבנק יתקשה לעמוד בהתחייבויותיו בשל משיכות בלתי צפויות מפיקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי, אי ודאות לגבי זמינות המקורות והתחייבויות בלתי צפויות אחרות לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים שעומדים לרשות הבנק. כדי למזער את החשיפה לסיכון נזילות מיישם הבנק מדיניות כוללת לניהול סיכון הנזילות במטבע ישראלי ובמט"ח וצמוד מט"ח, בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין ו- 221 ו- 342 של הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל. המדיניות כוללת, בין היתר: מגבלות על יחס הכיסוי (בהתאם לנב"ת 221), מגבלות על פער ויחס הנזילות בתרחיש רגיל ובתרחיש קיצון, (בהתאם לנב"ת 342), וכן התייחסות לכלי המדידה השליטה והבקרה ולמנגנוני הדיווח שיש לקיים כחלק מניהול סיכון הנזילות השוטף.	4. סיכון נזילות

רמת סיכון	השפעה	סיכון
קטנה	סיכון משפטי נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בנוהל בנקאי תקין מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)".	5. סיכון משפטי
קטנה	במטרה למזער את הסיכון הבנק פועל על פי מדיניות לניהול הסיכון המשפטי אשר מוגשת לאישור ההנהלה והדירקטוריון, במסגרתה מתואר הסיכון המשפטי, הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו. במסגרת זאת פועל הבנק לאיתור מראש של הסיכונים המשפטיים, לרבות בחינת כל מוצר/שירות או פעילות חדשה ועריכת מכלול המסמכים הכרוכים באותו מוצר/שירות או פעילות ככל שנדרש, במגמה למזער את הסיכון המשפטי ככל האפשר.	6. סיכון מוניטין
בינונית	סיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון. סיכון המוניטין מושפע באופן מהותי מהתממשות של סיכונים משקים כגון סיכון תפעולי, סיכון אשראי, סיכון ציות, סיכון הלבנת הון ומימון טרור ועוד, אשר דבר פרסומם עלול לגרור התממשות של סיכון המוניטין (לדוגמא: אירועי גניבה או מעילה, אירועי הלבנת הון, הפסד כספי גבוה וכו').	7. סיכון חקיקה ורגולציה
	סיכון חקיקה ורגולציה הינו סיכון קיים או עתידי להכנסות והון הבנק העלול להיווצר משינויים ברגולציה או בחקיקה, שיש בהם להשפיע על פעילות הבנק ועסקיו. הבנק, כתאגיד בנקאי, והחברה המוחזקת על ידו, כפופים להוראות רגולטוריות רבות הבאות לידי ביטוי בחקיקה, חקיקת משנה ומדיניות רשויות הפיקוח והאכיפה כגון: הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון באוצר, הרשות לניירות ערך, רמ"ט- הרשות למשפט וטכנולוגיה, הרשות להגבלים עסקיים, גופים סטאטוטוריים בתחום הגנת הצרכן וכיו"ב. תחום המחשוב רגיש אף הוא לשינויים בחקיקה וברגולציה, על רקע שדרוגים ושינויים שנדרש לעיתים לעשות במערכות המחשוב. בתחומים אלו קיימים שינויים /או חידושים תכופים בחקיקה ובמדיניות הרשויות השונות. שינויים כאמור בחקיקה ובמדיניות רשויות הפיקוח והאכיפה השונות עלולים להשפיע על פעילות הבנק ועל עסקיו, וכן לרוב דורשים השקעות והקצאת משאבים על מנת להתאים את הפעילות אליהם, הן בהשקעה במערכות והן בכח אדם ובהכשרתו.	

רמת סיכון	השפעה	סיכון
בינונית	סיכון ציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי - מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאין הוא מקיים את הוראות הציות. סיכון הציות כולל את הסיכון לאי קיום הוראות הדין כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 308 ובכלל זה, הסיכון לאי קיום הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור, הסיכון לאי קיום הוראות תכנית האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך בהתאם לחוק יעול האכיפה בדיני ניירות ערך ואת הסיכונים הנובעים מהפעילות מול תושבי חוץ. סיכון זה כולל גם סיכון התנהלות (CONDUCT RISK) אשר הינו סיכון חוצה ארגון השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ומושתת על ערכי יסוד בדמות הוגנות, הגינות ושקיפות באופן בו מתנהל הבנק אל מול מחזיקי העניין השונים. התחזקות הרגולציה והאכיפה של רשויות המס במדינות שונות, מתוך כוונה לאתר כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות עלולים להשליך על דפוסי התנהלות של לקוחות ומכאן לחשוף את הבנק לסיכונים ציות, סיכונים מוניטין ו-Cross border risk.	8. סיכון ציות, הלבנת הון ומימון טרור
קטנה - בינונית	ההשפעה של סיכון ציות, הלבנת הון ומימון טרור משליכה על כל תחומי הפעילות של הבנק, לרבות, האכיפה המנהלית, ורגולציה בינלאומית בתחומי מיסוי לרבות ה-FATCA.	9. סיכון תחרות ואסטרטגיה
	<p>סיכון התחרות נובע מחשיפת הבנק לתחרות בישראל בכל תחומי עסקיו. במהלך פעילותו השוטפת מתמודד הבנק עם גורמים מתחרים, בהם התאגידים הבנקאיים האחרים וגופים פיננסיים אחרים המספקים מוצרים פיננסיים חלופיים לאלו המוצעים על ידו, כגון: חברות ביטוח ובתי השקעות. סיכון התחרות מבטא את סיכון השחיקה ברווחיות ובהון על רקע הלחץ התחרותי להקטנת גובה העמלות והמרווחים.</p> <p>סיכון האסטרטגיה הינו "הסיכון של ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של התאגיד הבנקאי, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום."</p> <p>לאור אופי תהליך ניהול הסיכונים האסטרטגי הסדור בבנק, הכולל זיהוי, מיפוי, מדידה ונקיטת פעולות להפחתת הסיכון, בצד מדיניות שמרנית, הוערכה בעבר השפעת הסיכון כקטנה. לאור התגברות המהלכים הרגולטוריים הצפויים, לרבות פוטנציאל ההשפעה שלהם על הבנק, לצד התפתחות מתמשכת של סביבת התחרות של הבנקים בישראל (לרבות מתחרים חדשים) והתגברות חוסר הודאות בסביבת הפעילות של הבנק, הועלתה הערכת סיכון תחרות ואסטרטגיה מרמה "קטנה" לרמה "קטנה-בינונית".</p>	

בנוסף לסיכונים כאמור לעיל, התוצאות העסקיות של הבנק וביצועיו מושפעים באופן ישיר ממצב המשק בישראל. הרעה בתנאים הכלכליים במשק הישראלי, ו/או הרעה בתנאים הפוליטיים ו/או הבטחוניים עלולים להביא לפגיעה בהכנסות הקבוצה. עיקר פעילותו של הבנק וכן של חלק ניכר מהחברות המוחזקות על ידו הינה במדינת ישראל. לפיכך, מיתון במשק, הוצאה משמעותית של ההשקעות הזרות שהושקעו במשק בשנים האחרונות, האטה כלכלית מהותית וירידה ברמת החיים בישראל עלולים להשפיע באופן מהותי על תוצאות הבנק. מיתון במשק עשוי להגדיל את היקף החובות הבעייתיים, להקטין את מחזורי הפעילות בשוק ההון, להשפיע על הביקוש לשירותים בנקאיים שוטפים שצורכים משקי הבית, להביא לירידה בהיקף הפעילות בכרטיסי אשראי ועוד.

מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים

72	מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים
77	הערכת בקרות ונהלים לגבי הגילוי בדוחות הכספיים

מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים

כללי

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים על פי עקרונות וכללי חשבונאות שעיקרם מפורט בביאור 1 לדוחות הכספיים.

הדוחות הכספיים כוללים תוצאות של חישובים, הנחות ואומדנים המתייחסים לפעילויות, אירועים והתפתחויות שונות, המשפיעים על רווחיותו של הבנק. הנהלת הבנק מתבססת בהערכתה על הנחות סובייקטיביות והערכות של עובדים וגורמים מקצועיים חיצוניים בעלי מיומנויות והתמחויות בתחומים בהם נדרשים האומדנים השונים.

לבעלי המקצוע החיצוניים ולעובדים העוסקים בפיקוח, בקרה והכנת האומדנים והערכות בנושאים המוגדרים כבעלי השפעה קריטית על התוצאות הכספיות של הבנק, אין, ככל שהדבר מתאפשר, מעורבות וקשר עסקי שוטף עם הגורם או הסוגיה נשוא האומדן.

הנהלת הבנק והדירקטוריון סבורים כי האומדנים וההערכות בנושאי המדיניות החשבונאית הקריטית, נעשו על פי מיטב ידיעתם ושיקול דעתם של הגורמים המקצועיים שעסקו בהכנתם, והם יושמו באופן נאות בדוחות הכספיים של הבנק.

להלן סקירה תמציתית של התחומים בהם נדרשת הנהלת הבנק לבצע הערכות ואומדנים חשבונאיים בנושאים שהשפעתם על הרווח והפסד עשויה להיות קריטית ומהותית. לשינויים באומדנים ובהערכות בנושאים שיתוארו להלן ובכלל זה התממשות שונה של האירוע מהאומדן שנעשה לגביו, יכולה להיות השפעה מהותית על תוצאותיו העסקיות של הבנק ועל מבנה הנכסים וההתחייבויות שלו (לרבות - תלויות).

א. הפרשה להפסדי אשראי

החל מיום 1 בינואר 2011 מיישם הבנק את הוראת הדיווח לציבור בנושא "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" המאמצת את תקני החשבונאות האמריקאיים בנושא (ASC 310) ועמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב.

הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כבעייתיים. בהתאם לנהלים אלו, הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. כמו כן, הבנק קבע מדיניות למדידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית".

ההפרשה הפרטנית, הרלוונטית לחובות בעייתיים בסיווג פגום, נעשית בהתבסס על הערכות ההנהלה לגבי הפסדים הגלומים בתיק האשראי המאזני והחוץ מאזני. הפרשה זו נאמדת באמצעות הפער שבין יתרת החוב הרשומה לבין הערך הנוכחי של התקבולים הצפויים לפירעון החוב, או השווי ההוגן של הבטוחות.

אמידת התקבולים הצפויים לפירעון החוב, המתבססת על מגוון מקורות ההחזר הרלוונטיים, לרבות פעילותו העסקית של הלווה, ערך הבטוחות שהעמיד הלווה, מקורות פרעון פרטיים וערך מימוש ערבויות שניתנו על ידי הלווה או צדדים שלישיים, מחייבת שימוש בשיקול דעת ואומדנים אשר הנהלת הבנק מאמינה כי הינם סבירים במועד ההערכה, אולם, מטבע הדברים, אין ודאות כי הסכומים שיתקבלו בפועל יהיו זהים לאומדנים שנקבעו.

בנוסף, הבנק בוחן את החובות ומבצע מחיקה חשבונאית בחובות אשר עומדים בתנאי המחיקה החשבונאית. ההפרשה הקבוצתית, הרלוונטית לכלל החובות שלא סווגו כפגומים, מחושבת כדי לשקף הפרשות לירידת ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזוהים פרטנית, הגלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים, וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שאינם פגומים.

ההפרשה המוערכת על בסיס קבוצתי בגין סיכון אשראי מאזני חוץ מאזני מחושבת על בסיס שיעורי הפסד היסטוריים בענפי המשק השונים (בגין התקופה החל משנת 2011. בהתאם לכך, קביעת ההפרשה בשנת 2017, נסמכת, בין היתר, על שיעורי המחיקות בשבע השנים האחרונות), תוך חלוקה בין אשראי בעייתי לאשראי לא בעייתי.

הבנק משתמש בממוצע שיעורי הפסד ההיסטוריים בענפי המשק השונים בטווח השנים כאמור לעיל, ובנוסף, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הנאות בקשר לאשראי לציבור הבנק לוקח בחשבון נתונים נוספים (התאמות איכותיות). לעניין הסבר על התאמות איכותיות - ראה באור 1.ד.4) לדוחות הכספיים.

בשל מיעוט יחסי של מספר מקרי הכשל ביחס לאוכלוסיית החייבים בכל ענף ובשל מדגם סטטיסטי לא מייצג החליט הבנק להשתמש בתוצאות חישוב המקדמים המתקבלות בחברה האם, למעט בענף משק פרטיים ובענפי משק "שירותים ציבוריים" ו"חשמל ומים". בענפים אלו משתמש הבנק במקדמים המבוססים על נתוני הבנק. השימוש בנתוני הבנק בענפים אלו נעשה על מנת לשקף בהפרשה את האופי העיסקי השונה של הבנק בפעילות ענפים אלו.

ב. תביעות משפטיות והתחייבויות תלויות

הערכת הסיכון ומתן ביטוי חשבונאי לתביעות משפטיות והתחייבויות תלויות, נעשית על ידי הבנק וזאת על סמך חוות דעת משפטית של עורך הדין המטפל, על סמך בקיאותו וידיעתו את החוק והפסיקה, ניסיונו בעבודה המשפטית, הכרת הפעילות הבנקאית, וכן בנושאים של אי וודאות מובהקת – גם על סמך "חוש המומחיות של המשפטן". הערכת הסיכון נתמכת ומבוקרת על ידי הלשכה המשפטית של הבנק.

לשם השגת מטרה זו פועלת הלשכה ליעוץ משפטי במספר מישורים:

1. הכרת הדין הכללי.

קיימת הקפדה, שיש לה אף ביטוי בנהלים הפנימיים של הלשכה המשפטית, על עדכון שוטף בחקיקה ובפסיקה. תשומת לב מיוחדת ניתנת לנושאים שיש להם השלכה על פעילות הבנק לענפיה ולגווניה השונים, לרבות הסקת מסקנות והמלצה על הערכויות בעקבות אירועים שאירעו בבנקים אחרים.

2. טיפול בתביעות ותלונות נגד הבנק.

כנגד הבנק תלויות ועומדות מספר תביעות משפטיות (לרבות בקשות להכיר בחלק מהן כתובעות ייצוגיות) בנושאים שונים. (לפירוט נוסף ראה ביאור 24.ב.)

כל התביעות נגד הבנק עוברות לטיפול של הלשכה המשפטית, המטפלת בתביעות באמצעות יועץ משפטי בכיר, שזו התמחותו. חלקן של התביעות מטופלות על ידי הלשכה המשפטית וחלקן מועברות לטיפולם של עורכי דין חיצוניים, תוך ליווי ופיקוח יועץ משפטי בכיר ובאישור היועצת המשפטית הראשית. לכל תביעה משפטית (ללא רצפת סכום) מבוצעת הערכת סיכון על ידי עורך הדין המטפל, באישור היועץ המשפטי הבכיר. בתיקים בסכומים גבוהים, קיימת גם בקרה של היועצת המשפטית הראשית של הבנק. אומדנים לחשיפות שיש לבנק בתביעות ובתלויות לגביהן נדרשה הפרשה או נדרש גילוי לגבי רמת החשיפה הגלומה בהם, נעשים בשיתוף פעולה עם הגורמים המקצועיים הרלבנטיים בבנק. המנכ"ל, חברי ההנהלה, ומנהלת הסיכונים הראשית מקבלים דוח רבעוני על עדכונים ושינויים מהותיים בתיקי התביעות ותלונות נגד הבנק.

אחת לרבעון מתכנס צוות לבחינת סבירות ההפרשות לתביעות משפטיות.

חוות הדעת המתקבלות מידי רבעון לגבי הסיכון הגלום לבנק בתלונות ובתביעות נגדו, הינן כאמור על סמך מומחיותם של העוסקים בדבר נוכח דינים רלוונטיים, פסיקה לרבות מגמות בפסיקה.

לגבי מרבית התביעות והתלויות ישנם אומדנים לרמת הסיכון שיש לבנק ובהתאם לכך מבוצעות הפרשות. בדוחות הכספיים ניתן גילוי לרמת החשיפה שיש לבנק ביחס לתביעות ותלויות שהאומדן להתממשותן נע בין 20%-ל-70% ואשר לא נעשתה בגין הפרשה.

ניתן גילוי לכל תביעה שסכומה מעל 1% מהון הבנק ולגבי תביעות שלא ניתן בשלב זה להעריך את תוצאותיהן, ניתן גילוי לגבי כל תביעה שסכומה מעל 0.5% מהון הבנק.

ג. זכויות עובדים

עובדי הבנק זכאים להטבות מסוימות בתקופת עבודתם, בעת פרישתם ולאחר פרישתם לגמלאות. הטבות אלו כוללות, בין השאר:

- תוכניות להטבה מוגדרת לאחר פרישה ולאחר העסקה - פיצויי פרישה והטבות לגמלאים.

- הטבות אחרות כגון מענקי ותק.

ההתחייבות בגין הטבות אלו מחושבת על בסיס אקטוארי.

החישובים האקטואריים מבוססים על מספר פרמטרים ובכלל זה, ההסתברות שיתמלאו כל התנאים לתשלום, תוחלת החיים הצפויה, גיל הפרישה, שיעורי הפרישה של העובדים טרם מועד הפרישה לגמלאות, שיעור עליית השכר הצפויה ושיעור ההיוון. שיעור ההיוון מחושב על בסיס תשואות אגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח בגובה ההפרש בין שיעורי התשואה לפדיון על אגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארה"ב לבין שיעורי התשואה לפדיון על אגרות חוב של ממשלת ארה"ב.

בעקבות מהלכי ההתייעלות בהם נוקט הבנק, הכוללים צמצום הדרגתי במצבת כח אדם בבנק כפי שפורטו בביאור זכויות עובדים (ראה ביאור 22 לדוחות הכספיים) עודכנו הנחות העבודה לעניין שיעורי העזיבה בבנק.

להלן ניתוח רגישות של השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על חישוב ההפרשות האקטואריות:

31 בדצמבר 2017		
ירידה של 1%	עליה של 1%	
במיליוני ש"ח		
השפעת השינוי בשיעור ההיוון על		
		פיצויים
7.7	(4.5)	
8.8	(6.6)	הטבות לפנסיונרים
0.2	(0.2)	מענק ותק
1.2	(0.9)	נופש 25 שנה
השפעת השינוי בשכר על		
		פיצויים
(4.5)	7.7	
-	-	הטבות לפנסיונרים
(0.2)	0.2	מענק ותק
-	-	נופש 25 שנה
השפעת השינוי בשיעור העובדים שעוזבים על		
		פיצויים
(12.1)	11.0	
0.9	(0.7)	הטבות לפנסיונרים
0.2	(0.2)	מענק ותק
0.7	(1.0)	נופש 25 שנה

השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על תוכניות להטבה מוגדרת לאחר פרישה ולאחר העסקה – פיצויים והטבות לגימלאים, נזקפת לרווח כולל אחר.

השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על הטבות אחרות - מענקי ותק, נזקפת לרווח והפסד. לפרטים נוספים ראה חו"ד אקטואר בעמוד 221

ד. אומדן השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים

הבנק פועל בהיקפים משמעותיים בתחום המכשירים הפיננסיים הנגזרים, שהצגתם בדוחות הכספיים מושתתת על בסיס השווי ההוגן, להבדיל מהשווי על פי עקרון הצבירה. הבנק מיישם את כללי FAS 157 למדידת השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים החל משנת 2012. FAS 157 מגדיר את השווי ההוגן כמחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או היה משולם לצורך סילוק התחייבות בעסקה בין מוכר מרצון לקונה מרצון במועד המדידה. התקן מחייב לעשות שימוש מירבי ככל שניתן בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים, לצורך הערכת שווי הוגן. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק אשר מתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של התאגיד הבנקאי. סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג של שווי הוגן כלהלן:

- נתוני רמה 1 - מחירים מצוטטים משוק פעיל.
- נתוני רמה 2 - מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר הנתונים המשמעותיים בהם נצפים בשוק או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים.
- נתוני רמה 3 - מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר אחד או יותר מהנתונים בהם אינם נצפים.

מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק עיקרי הוערכו לפי שווי שוק, שנקבע בשוק העיקרי ובהעדר שוק עיקרי, לפי מחיר שוק מצוטט בשוק המועיל ביותר. מכשירים פיננסיים נגזרים שאינם נסחרים הוערכו לפי מודלים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי הנגזר (סיכון שוק, סיכון אשראי וכדומה). חישובי השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים, בגין המרכיב המט"ח שלהם, מתבססים על הנתונים השוררים בשוקי הכספים הבינלאומיים ובשוק המקומי, ובגין המרכיב של המטבע הישראלי, על שיעורי ריבית לא צמודה וריבית צמודת מדד, בהתחשב במחירי השוק, הנזילות והסחירות הקיימת בשוק המקומי בהתחשב בסוג המכשיר ובתקופת העסקה.

בהתאם להוראות FAS 157 שעורי הריבית הם אחידים, בין אם שווי המכשירים מהווה נכס בבנק ובין אם הוא מהווה התחייבות (אין מרווח בין ריבית הקניה לריבית המכירה). סיכון האשראי הגלום במכשירים הפיננסיים הנגזרים בא לידי ביטוי בשווי ההוגן, על ידי הכללת פרמיית סיכון בחישוב השווי. פרמיית סיכון נכללה בחישוב כל העסקאות. בעסקאות שהשווי ההוגן שלהן מהווה נכס נכללה פרמיית סיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה ובעסקאות שהשווי ההוגן שלהן מהווה התחייבות נכללה פרמיית הסיכון של הבנק.

פרמיית סיכון האשראי של הבנקים בארץ התקבלה מגורמים חיצוניים המסתמכים על מכשירי חוב ונגזרי אשראי הנסחרים בשוק פעיל. לגבי יתר הלקוחות, פרמיית הסיכון נקבעה לפי מודל פנימי המדרג את טיב הלקוחות וסיכון האשראי שלהם.

השווי ההוגן של אופציות לסוגיהן השונים מתבסס ברובו הגדול, על מודל Black and Scholes והוא מושפע מהתנודתיות הגלומה בשערי החליפין, הריבית והמדדים הרלבנטיים לאופציה שהבנק רכש או כתב. נתוני התנודתיות של שערי החליפין מט"ח-שקל ונתוני התנודתיות של שערי החליפין מט"ח-מט"ח נקבעים על ידי חברה חיצונית המתמחה בשערוך אופציות על פי הנתונים הנגזרים משוקי הכספים בארץ ובעולם. לגבי מכשירים פיננסיים נגזרים מורכבים שאין להם שוק סחיר, מתקבלים, בדרך כלל, ציטוטי שווי הוגן מגורמים בחו"ל, וסבירותם נבחנת על ידי חדרי העסקאות של החברה האם.

לפרטים נוספים בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים ראה באורים 31, 31א-ג

ה. שווי הוגן של ניירות ערך

פעילות הבנק בניירות הערך בתיק הזמין למכירה ובתיק למסחר נמדדת במאזן על פי שוויים ההוגן. ראה באור ד.1.7) ובאור ד.1.8) לדוחות הכספיים בדבר קביעת שווי הוגן של ניירות ערך וירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני.

לפרטים נוספים בדבר שווי הוגן של ניירות ערך ראה באורים 12 ו-31ב.

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוחות הכספיים

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 309 שפורסמה בחודש דצמבר 2008, הבנק מקיים בקורות ונהלים לגבי גילוי, וכן פרס מערך בקרה פנימית על דיווח כספי, שיושם לראשונה בדוח כספי, לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008.

ההוראות, שעניינן אחריות ההנהלה על הבקרה פנימית על דיווח כספי וחוות דעת של רואה החשבון המבקר לגבי ביקורת הבקרה הפנימית על דיווח כספי, נערכו בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הידוע בשם Sarbanes-Oxley Act שנחקק בארה"ב, והוראות והנחיות שנקבעו בארה"ב בין היתר ע"י ה-PCAOB. לדוחות צורפו הצהרות של מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, כל אחת בנפרד, בנושא הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי.

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע, שהבנק נדרש לגלות בדוח בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

במהלך הרבעון המסתיים ביום 31 בדצמבר 2017 לא חל כל שינוי בבקרה הפנימית על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הבנק.

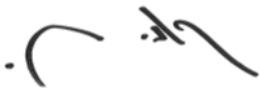
יעקב מלכין
מנכל הבנק

יוסי לוי
יו"ר הדירקטוריון

רמת גן, 25 בפברואר 2018

אני, יעקב מלכין מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק אוצר החייל בע"מ (להלן: "הבנק"), לשנת 2017 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי⁽¹⁾ ולבקרה הפנימית של הבנק על הדוח הכספי⁽¹⁾. וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דוח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דוח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן,
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע במהלך הרבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי;
5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי. וכן,
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.אין באמור לעיל לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

יעקב מלכין - מנכ"ל

25 בפברואר 2018

(1) כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון".

אני, עופר סלפטר, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק אוצר החייל בע"מ (להלן: "הבנק"), לשנת 2017 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי⁽¹⁾ ולבקרה הפנימית של הבנק על הדוח הכספי⁽¹⁾. וכן:
 - א. קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דוח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דוח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדוח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן,
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע במהלך הרבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן,
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן,
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

עופר סלפטר – סמנכ"ל, חשבונאי ראשי

25 בפברואר 2018

(1) כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון".

דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

הדירקטוריון וההנהלה של בנק אוצר החייל בע"מ (להלן - "הבנק") אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות, הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת הבנק בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2017, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO 1992). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2017, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2017 בוקרה על ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק, ה"ה סומך חייקין, כפי שצויין בדוח שלהם בעמוד 83 אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסויגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2017.

עופר סלפטר
סמנכל, חשבונאי ראשי

יעקב מלכין
מנכל הבנק

יוסי לוי
יו"ר הדירקטוריון

רמת גן, 25 בפברואר 2018